

Hírlevél

2011/4.

Tartalomjegyzék

1./Összefoglaló a bankok, illetve a bankok személy- és vagyonvédelmét biztosító vállalkozások foglalkoztatási gyakorlatának akcióellenőrzéséről	3
2./Húsipari- húselő dolgozó vállalkozások akcióellenőrzése	10
3./ Az Országos Munkahigiénés és Foglalkozás-egészségügyi Intézet jelentése	20
4./ Jogsabályváltozások	36
5./ A munkavédelmi tanácsadás elektronikus elérhetőségéről	37

1.Összefoglaló a bankok, illetve a bankok személy- és vagyonvédelmét biztosító vállalkozások foglalkoztatási gyakorlatának akcióellenőrzéséről **[2011. február 7. - március 4.]**

A 2011. évi munkaterv részeként elrendelt akcióellenőrzés keretében a pénzügyi intézményeknél, illetve az ezek személy- és vagyonvédelmét ellátó vállalkozásoknál – munkaügyi ellenőrzés hatáskörébe tartozó szabályok tekintetében - tartottak a munkaügyi felügyelők átfogó, komplex munkaügyi ellenőrzéseket.

Az ellenőrzések fókuszában az ország több pontján telephellyel rendelkező kereskedelmi bankok, takarékszövetkezetek és a fiókjaik őrzésével megbízott munkáltatók voltak.

Az összefoglaló jelentés az alábbiak szerint tartalmazza az ellenőrzési tapasztalatokat:

1. Általános megállapítások
 - 1.1 Tipikus jogsértések
 2. Részletes megállapítások
 - 2.1 Egyéb jellemző sajátosságok
 - 2.2 Jogsértések okai

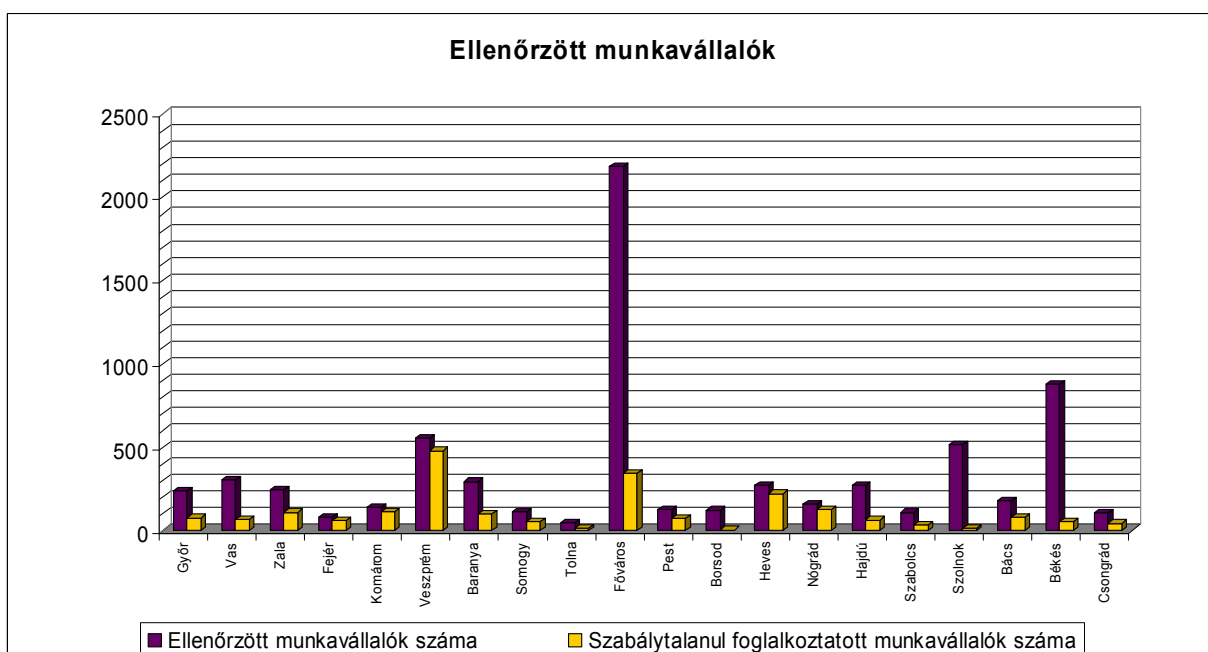
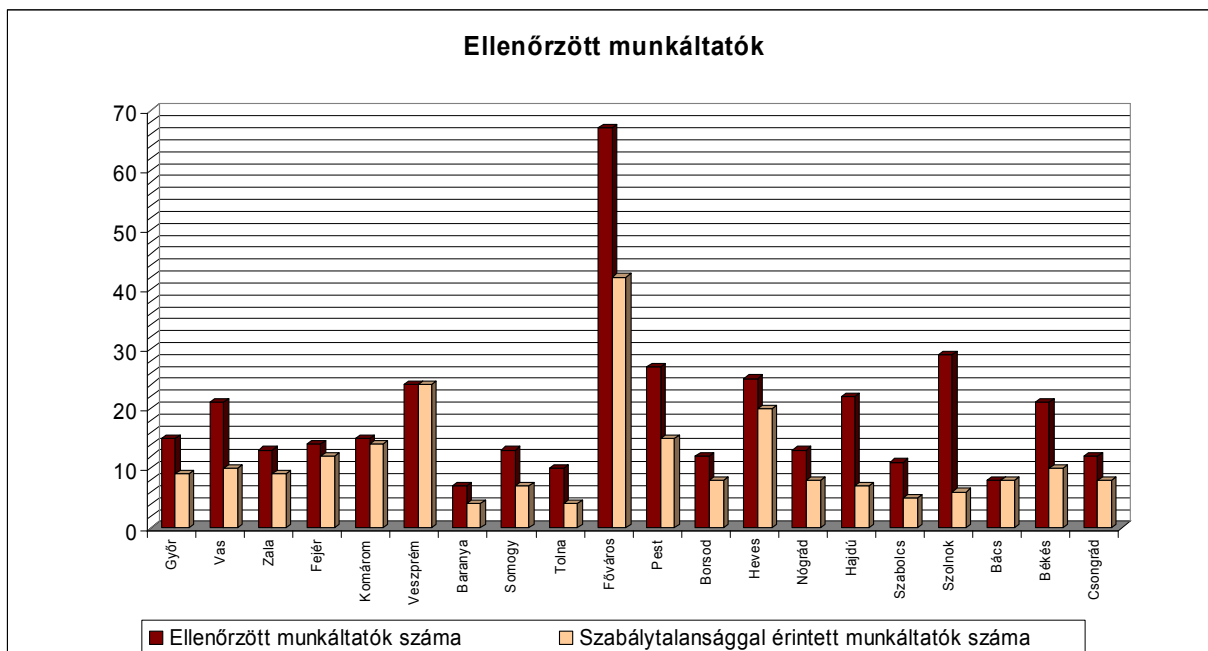
1. Általános tapasztalatok

Az utóbbi években csak esetileg, jellemzően bejelentés alapján került sor munkaügyi ellenőrzésre a bankok és pénzügyintézetek vonatkozásában. Jelen akcióellenőrzés során a munkaügyi felügyelők ellenőrzést tartottak a pénzügyintézetek több fiókjában, illetve a központi ügyintézés helyszínén, valamint a fiókok személy- és vagyonvédelmét ellátó vállalkozások vonatkozásában.

A **pénzügyintézeteket az ellenőrzés váratlanul érte**, azonban a fiókvezetők és a munkavállalók a vizsgálatot – az esetek nagyobb részében – **együttműködésükkel segítették**. A bankszférában a munkaszerződéssel és bejelentéssel teljes munkaidőben történő foglalkoztatás jellemző, a garantált bérminimumot jelentős mértékben meghaladó munkabér mellett, melyet a foglalkoztató átutalással fizet meg minden hónap 10. napjáig. A hétvégi munkavégzés egyáltalán nem tipikus.

A pénzügyintézetek **személy- és vagyonvédelmét biztosító foglalkoztatók** körében a legjellemzőbb foglalkoztatási forma továbbra is a munkaszerződéssel történő jogviszony létesítés, melyet az ellenőrzés alá vont munkáltatók egy **jelentős része az illetékes adóhatósághoz nem jelentett be**. Az alkalmi munkavállalói könyvvel történő foglalkoztatást csak részben váltotta ki az egyszerűsített foglalkoztatásról szóló törvény keretében történő munkavégzés, ehelyett inkább részmunkaidőben (ritkábban teljes munkaidőben) foglalkoztatják a munkavállalókat.

Az akcióellenőrzés során összesen **379** foglalkoztató **6829** munkavállalóját érintette az országos vizsgálat. Az ellenőrzött munkáltatók **61 %** -nál, illetve az érintett munkavállalók **32 %** -a esetében állapított meg a munkaügyi hatóság szabálytalanságot.

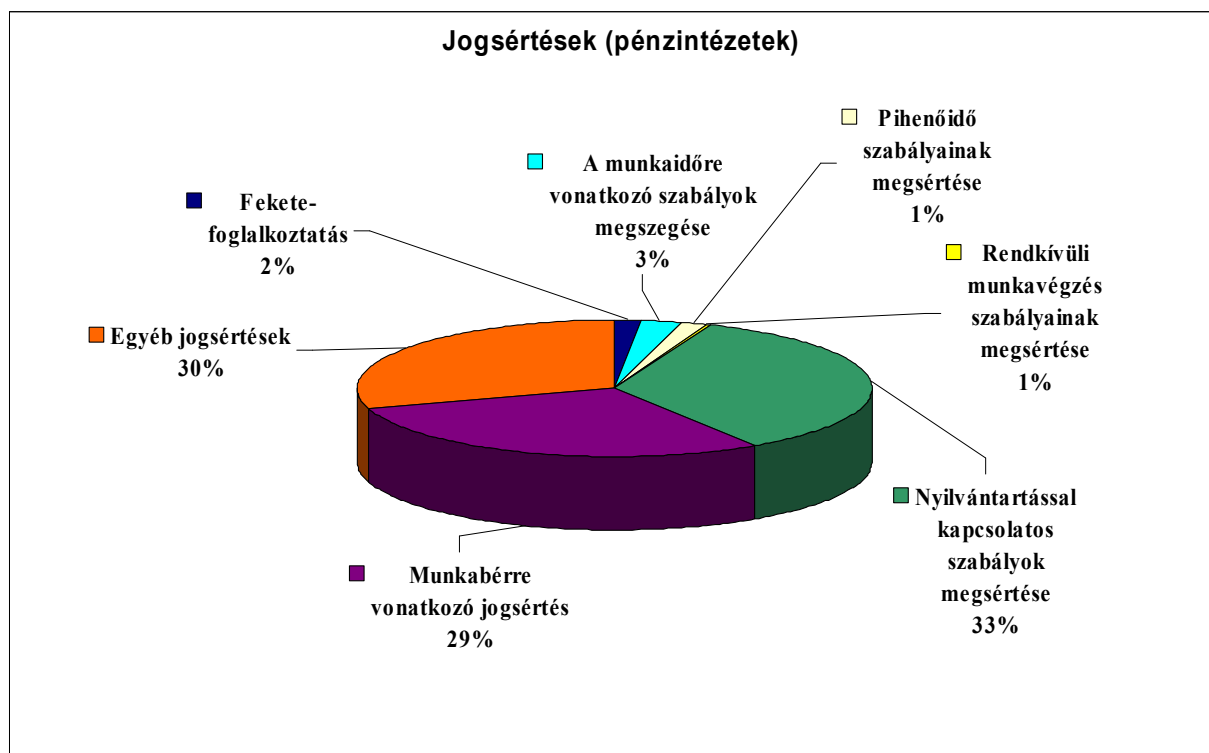

A munkaügyi hatóság összesen 200 db munkaügyi bírsághatározatot hozott, figyelemmel arra, hogy a jogsértések jelentős része – kötelező bírságalkalmazást vonzó - súlyos szabályszegésnek minősült.

1.1 Tipikus jogsértések

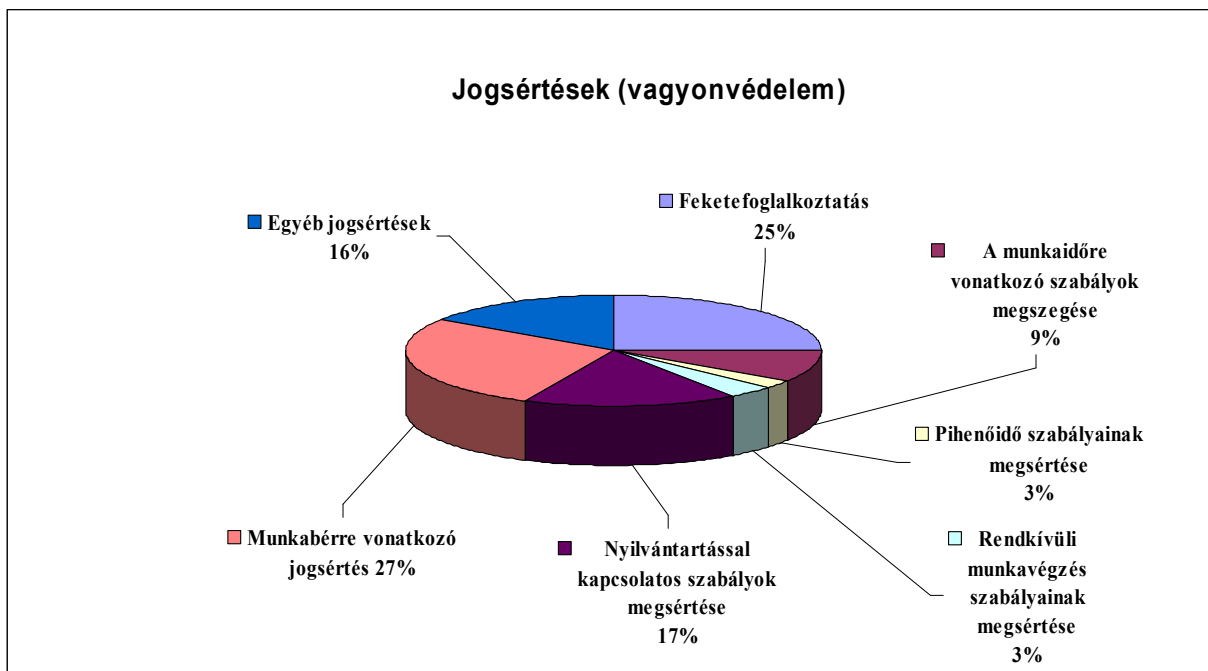
A bankok és egyéb pénzüzetek vonatkozásában általában az **alábbi szabálytalanságok** miatt kellett a munkaügyi felügyelőségeknek eljárnia:

- a munkaidő-nyilvántartás, munkaidő-beosztás hiánya, nem szabályszerű vezetése,
- a szabadságra vonatkozó szabályok megszegése,
- a rendkívüli munkavégzés ellentételezésére vonatkozó jogsértések,
- a munkabér védelmére vonatkozó szabályok megszegése.

A bankok és egyéb pénzüzetek személy- és vagyonvédelmét ellátó vállalkozásokkal szemben az **alábbi jogsértések elkövetését** állapította meg a munkaügyi hatóság:

- a munkaszerződés és bejelentés nélküli foglalkoztatás,
- részmunkaidős bejelentés teljes munkaidőben való foglalkoztatás esetén,
- a munkaidő-nyilvántartás, munkaidő-beosztás hiánya,
- a napi és heti munkaidőre vonatkozó szabályok megszegés,
- a kötelező legkisebb munkabérrel, garantált bérrel, valamint a munkabér védelmével kapcsolatos szabálytalanságok,
- a rendkívüli munkavégzés ellentételezésére vonatkozó jogsértések.

2. Részletes tapasztalatok

A **bankok ellenőrzésével kapcsolatban** tapasztalatként elmondható, hogy többségükben törekednek a jogszerű foglalkoztatásra, ismerik a munkaügyi jogszabályi rendelkezéseket. Ugyanakkor elvétve előfordul ebben a szektorban is, hogy a **bejelentések nem történtek meg szabályszerűen**, illetve volt rá példa, hogy a banki alkalmazott arra hivatkozott, jelenleg betanulási fázisban van és a „munkát tanulja”.

Előfordult, hogy a **munkavállalók munkaideje meghaladta a napi munkaidő megengedett legmagasabb mértékét (12 óra)**. Hiányosságként jelentkezett, hogy **számos pénzügyi intézmény a munkaidővel kapcsolatos adatokat nem a valóságnak megfelelően vagy hiányosan vezette**, az ezzel összefüggő jogsértés alkalmas a rendkívüli munkavégzés, illetve a munkaidőre, pihenőidőre vonatkozó rendelkezések megsértésének leplezésére. Több ellenőrzött pénzügyi intézmény sem tartotta be a **szabadság kiadására vonatkozó szabályokat**, többnyire a szabadság tárgyevi kiadása nem valósult meg.

A **vagyonvédelmi ágazatban** különösen jellemző munkaügyi szabálytalanság – a **feketefoglalkoztatás mellett - a munka- és pihenőidő szabályainak megsértése** (pl. napi, heti munkaidő megengedett legmagasabb mértékének túllépése) a **rendkívüli munka**

ellentételezésének hiánya, továbbá ebben a szektorban figyelhető meg, hogy a munkáltatók **készenléti vagy részben készenléti jellegűnek nyilvánítanak olyan munkakört, amely valójában nem az**. Emellett jellemző szabálytalanság, hogy **a napi pihenőidő** (a napi munka befejezése és a másnapi munkakezdés közötti idő) mértéke – kollektív szerződés hiányában – **nem érte el a minimális 11 órát**, mellyel sérült a munkavállalók pihenéshez való joga.

Az alkalmi munkavállalói könyv megszűnése után vált **kifejezetten gyakorivá a vagyonvédelem területén a részmunkaidőre történő bejelentés, amely sok esetben valójában teljes munkaidős foglalkoztatást leplez**. Emiatt az adó – és járulékfizetési kötelezettség elmulasztása ebben a szektorban fokozottan van jelen.

Számos vagyonvédelmi foglalkoztató esetében bizonyítást nyert, hogy a munkaidővel kapcsolatos adatokat nem a valóságnak megfelelően vagy hiányosan vezette, mellyel a munkaidőre, pihenőidőre vonatkozó rendelkezések megsértését leplezte. Így fordulhat elő, hogy egy adott őrző-védő tevékenységet lényegesen kisebb létszámú munkavállaló látott el, mellyel a munkáltatónak kisebb bérköltsége keletkezett, a munkavállalóknak gyakran szabadságot sem adtak ki. A bankfiókok őrzése kapcsán is előfordult olyan, hogy a fiók ragaszkodott egy adott vagyonőrhez, aki minden nyitvatartási napon munkát végzett, napi 8 órát meghaladóan, de csak a nyitvatartási időt tüntették fel a munkaidő-nyilvántartáson.

Fegyveres őrzésnél további szabálytalanságként állapította meg a munkaügyi hatóság, hogy **egyres munkáltatók a munkaeszközök felvételét nem tekintik a munkaidő részének és így azt a munkaidő-nyilvántartásban sem rögzítik**, holott a jogszabályok értelmében a munkakezdés előtti fegyverfelvétel, illetve a munkavégzés befejeztével történő fegyverleadás is a munkaidő része. A munkáltatók egy részénél megállapításra került, hogy **a munkaidő beosztásáról a munkavállalókat írásban nem tájékoztatták**. Gyakori szabálytalanság volt, hogy **munkaidőkeret alkalmazása esetén a munkaidőkeret kezdő és befejező időpontjáról a munkavállalót nem tájékoztatták**. A jogsértés alkalmas a részmunkaidőben történő bejelentés melletti teljes munkaidős foglalkoztatás és a rendkívüli munkavégzésre vonatkozó jogsértések leplezésére.

A bankok személy- és vagyonvédelmét biztosító vállalkozások kapcsán a munkaügyi felügyelőknek a munkabér összegére, mértékére vonatkozó rendelkezések betartásának ellenőrzése kapcsán is több alkalommal kellett intézkedniük. **A munkáltatók többnyire nincsenek tisztában azzal, hogy a munkavállalók részére garantált bérminimumot kell fizetniük**. Jellemző szabálytalanság még a pótlékok (a műszakpótlék, éjszakai pótlék, rendkívüli munkavégzésért járó pótlék) és a munkaszüneti napon végzett munkáért járó munkabér elmaradása.

2.1 Egyéb jellemző sajátosságok

A **bankok személy- és vagyonvédelmét** biztosító vállalkozások esetében az alvállalkozó személyének változása során szabálytalanságként jelentkezett, hogy a volt munkáltató a munkavállalóknak nem adta ki a munkaviszony megszűnésével (megszüntetésével)

kapcsolatos jogszabályokban előírt igazolásokat, az időarányosan ki nem vett szabadságot pénzben nem váltotta meg.

Az ágazatra jellemző módon a munkáltatók továbbra is szövevényes **alvállalkozó láncolatokat** alakítanak ki, mely „szükség esetén” tetszőleges láncszemmel bővíthető. A vagyoni tevékenységet végző cégek tulajdonosi összefonódása, érdekköreik egybeesésének felderítése komoly feladatot ró a munkaügyi felügyelőkre, amelyet a munkáltatók a hasonló nevű gazdasági társaságok létrehozásával igyekeznek még tovább bonyolítani.

További tendenciaként figyelhető meg a teljes személyi állomány **mögötti gyakori cégváltás**, amelynek során a munkavállalók változatlanul ugyanabban a bankfiókban, változatlan munkaidő-beosztás szerint ugyanazon formaruhában (a fővállalkozó emblémájával ellátva) dolgoznak, de a „fejek felett” a munkáltatók folyamatosan változnak. Rendszeres időközönként új gazdasági társaságokat hoznak létre, majd az előző cég teljes személyi állományát átjelentik az új társaságba. Emiatt is jellemző azon cégek megjelölése a fiókokban, valamint a ruházaton, melyek tényleges őrzési tevékenységet nem folytatnak, a **vállalt munkát alvállalkozókon keresztül teljesítik**.

2.2 Jogsértések okai

A bankok többsége rendelkezik megfelelő apparátussal a munkaügyi rendelkezések betartásához, azonban az akcióellenőrzés **több adminisztrációs hiányosságból** fakadó szabálytalanságra is rámutatott.

Ezzel szemben a bankok személy- és vagyonvédelmét biztosító vállalkozások egy része **tudatosan figyelmen kívül hagyja** a vonatkozó jogszabályokat, másik része **nem ismeri**, illetve **nem tudja alkalmazni** azokat.

A munkáltatók többsége a munkaügyi ellenőrzések során a „feketefoglalkoztatással” és a munkabérrel kapcsolatos jogsértések kapcsán arra hivatkozik, hogy a cég nagyon **nehéz gazdasági helyzetben** van, így a munkavállalók bérén is spórolni kell, mivel a fővállalkozó vagy a megrendelő az őrző-védő feladatok ellátásáért nagyon alacsony összeget állapított meg. Így az alvállalkozói lánc alján lévő munkáltató adó- és járulékfizetési kötelezettségének az elvállalt munkadíjból nem tud úgy eleget tenni, hogy számára profit maradjon a tevékenységen.

Megemlítendő emellett, hogy a munkavállalók nagy része a foglalkoztatással kapcsolatos szabályokat nem ismeri, amely így a munkáltatók részéről visszaélésre, a munkavállalók tudatlanságának kihasználásához vezet.

A szabálytalanságok elkövetését az alvállalkozói láncolatok – és így a **nyomott vállalási díjak** – indokolják. Az ellenőrzött munkáltatók közül azok, amelyek az alvállalkozói lánc csúcán helyezkednek el, bejelentési kötelezettségüket minden esetben teljesítik, de alig foglalkoztatnak munkavállalókat, legfeljebb területi vezetőket. Egyes pénzügyintézetekben

azonban - a vagyoni védelmi ágazatra jellemző foglalkoztatási gyakorlattól eltérően – a fővállalkozó bejelentett munkavállalói végeztek munkát.

A vagyoni védelmi ágazatban lefolytatott ellenőrzések többsége elhúzódik, mert a munkáltatók egy része gyakorlatilag elérhetetlen. Egyre gyakrabban előfordul, hogy az alvállalkozói láncok alsó szintjein a tényleges foglalkoztatóként megjelölt cégek **felszámolás alá kerülnek vagy nem találhatók a bejelentett székhelyükön**. Ez a gyakorlat a bankok személy- és vagyoni védelmét biztosító vállalkozások esetében kevésbé jellemző, de az akcióellenőrzés során több ilyen eset is előfordult.

Össességében megállapítható, hogy a bankok, illetve a bankok személy- és vagyoni védelmét biztosító vállalkozások foglalkoztatási gyakorlatának akcióellenőrzése alapvetően vegyes tapasztalatokkal zárult. A bankok kapcsán a vártnál magasabb mértékben kerültek szabálytalanságok megállapításra, a vagyoni védelmi vállalkozások esetében azonban a szakma általános tapasztalataitól eltérően kevesebb szabálytalanságot állapítottunk meg.

**2.Húsipari- húselődolózó vállalkozások - Húsvétal szezonálisan
összefüggő tevékenységének - akcióellenőrzése (2011. április 5 – 7.)**

Munkavédelmi ellenőrzések

<p>Ellenőrzésekkel összefüggő eredmények, Más hatósággal közösen végzett ellenőrzések (hatóság megnevezése és az ellenőrzések száma)</p>	<p>Intézkedések számszerű eredményei (darabszám, forint összeg, egyéb mennyiségi adatok)</p>
<p>1. Ellenőrzésben résztvevő felügyelők száma: 99 fő</p> <p>2. Ellenőrzött munkáltatók száma: 189 db</p> <p>3. Szabálytalan munkáltatók száma: 173 db (91,5%)</p> <p>4. Ellenőrzött munkavállalók száma: 9 440 fő</p> <p>5. Szabálytalansággal érintett munkavállalók száma: 1 853 fő (19,6%)</p> <p>6. Feltárt feketén foglalkoztatott munkavállalók száma: 1 fő</p> <p>7. Társhatósággal végzett ellenőrzések száma: 175 db</p> <p>Ezen belül:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Munkaügyi Felügyelőséggel: 110 db (62,9%) - Megyei (főváros) Kormányhivatalok Mezőgazdasági Szakigazgatási Szerveinek Élelmiszerlánc-biztonsági és Állategészségügyi Igazgatóságával: 65 db (37,1%) 	<p>1. Hiányosság megszüntetését előíró határozat száma: 165 db</p> <p>2. Felfüggesztő határozatok száma: 85 db</p> <ul style="list-style-type: none"> - érintett munkavállaló: 382 fő - felfüggesztett munkaeszköz: 127 db - felfüggesztett tevékenység: 66 db <p>3. Eltöltő határozat száma: 37 db</p> <ul style="list-style-type: none"> - eltöltött munkavállaló: 127 fő <p>4. Munkavédelmi bírság száma: 1 db</p> <ul style="list-style-type: none"> - összege: 100 000 Ft <p>5. Szabálysértési bírsághatározat száma: 10 db</p> <ul style="list-style-type: none"> - összege: 380 000 Ft <p>6. Helyszíni bírság száma: 10 db</p> <ul style="list-style-type: none"> - összege: 140 000 Ft

A 2011. év áprilisában, a Húsvéti ünnepekkel összefüggően végrehajtott akcióellenőrzés során ellenőrzéseink speciálisan csak a húsipari-, húselődoló vállalkozásokra terjedtek ki. Célunk annak vizsgálata volt, hogy a fenti ágazatba tartozó munkáltatóknál milyen munkavédelmi hiányosságok fordulnak elő, illetve ezek között jelentkező-e súlyos veszélyeztetést jelentő szabálytalanságok, ha igen, akkor azok jellemzően melyik munkaterületeken.

Az ellenőrzendő munkáltatók kiválasztása az OMMF által megküldött munkáltatók listája, valamint a Megyei Kormányhivatal Élelmiszerlánc-biztonsági és Állategészségügyi Igazgatóság által tett javaslatok figyelembevételével történtek.

Az akcióellenőrzés időtartama alatt 189 munkáltatónál folytattunk ellenőrzést. Az ellenőrzött összes munkáltató 91,5%-a nem tett eleget a jogszabályokban foglalt kötelezettségeiknek.

A 189 munkáltató ellenőrzésének eredményeképpen összesen 122 db olyan határozat kiadományozására került sor, amelyet a munkaterületeken feltárt azonnali intézkedést igénylő hiányosságok tettek indokolttá. A fenti eredményből leszűrhető, hogy az eljáró felügyelők az ellenőrzött munkáltatók közül legalább minden másodikonál (a pontos érték: 1,55) találtak azonnali intézkedést igénylő hiányosságot, illetve hiányosságokat.

A háromnapos akcióellenőrzés során a társhatósággal végzett közös ellenőrzések döntő többségét (63%) a munkaügyi felügyelőséggel hajtottuk végre. A további 37%-ot a Megyei (főváros) Kormányhivatalok Mezőgazdasági Szakigazgatási Szerveinek Élelmiszerlánc-biztonsági és Állategészségügyi Igazgatóságával hajtottuk végre.

Ellenőrzések tapasztalatai

A társhatósági együttműködés keretében végrehajtott korábbi ellenőrzések keretében rendszeres ellenőrzéseket folytattunk a feldolgozóiparban, amely természetesen magába foglalta a húsipari, húselődoló munkáltatókat is. Ezeknek a rendszeres ellenőrzéseknek az eredménye látható a Húsvéti akció ellenőrzés során lefolytatott ellenőrzések eredményein, amelyből megállapítható, hogy a korábban tapasztalt jelentős számú munkaeszköz, egyéni védőeszköz felfüggesztésére, tevékenységétől való eltávolítására okot adó hiányosság ebben az időszakban csak néhány munkáltatónál fordult elő.

Az ellenőrzött munkáltatóknál láthatóan eredményesen foglalkoznak a munkavédelemmel, néhány esetben a munkavédelmi hiányosságok a munkavállalók felelőtlenségére vezethető vissza, illetve az úgynevezett munkahelyi vakságra, a napi rutin miatti figyelmen kívül hagyásra.

Az ellenőrzött munkáltatóknál a húsfeldolgozási tevékenység során jelentkező egyik leggyakoribb hiányosság a kések, bárdok balesetveszélyes tárolása, de több esetben a szabályos tárolóhely rendelkezésre állt, azonban a munkavállalók mégis a munkaasztalon tárolták azokat.

A húsipari, húsfeldolgozó gépeken megvizsgált védőburkolatok, védőberendezések néhány esettől eltekintve megfeleltek a munkavédelmi előírásoknak.

A védőburkolati hiányosságok között jellemző, hogy a védőburkolat nem kellően szilárd, nem megfelelően rögzített, illetve, a védőburkolat nem teljes terjedelemben védi a veszélyes zónát.

Több esetben a feltárt hiányos, vagy rosszul rögzített védőburkolatokat a munkáltatók még az ellenőrzés ideje alatt megszüntették.

A védőberendezések ellenőrzése során feltárt jellemző hiányosságok, hogy a villamos reteszelés nem üzemképes.

Jellemző hiányosságként jelentkezett még, hogy a meglévő védőburkolatok nincsenek ellátva villamos reteszeléssel (pl.: kutternél, pacalszeletelő gép, adagoló fedelénél).

Az ellenőrzött munkáltatóknál a villamos biztonsággal kapcsolatban jelentkező leggyakoribb hiányosságokat jelentősen befolyásolta a munkáltató munkahelyeinek állapota. Az ellenőrzött munkaterületeknél jellemző hiányosságok, a falra szerelt csapófedeles dugaszoló aljzatok csapófedelének hiánya, a villamos hosszabbító kábelek köpenyszigetelésének sérült állapota, az EPH bekötésének hiánya, a helyhez kötött munkaeszközök villamos hálózatról történő leválaszthatóságának hiánya, a helyi megvilágítást biztosító lámpák búrájának hiánya, a villamos tápvezetékek botlás-, illetve sérülésveszélyes elhelyezése, és a feszültség alatt lévő villamos kapcsolószekrények nyitott állapota.

Pozitív tapasztalat, hogy az ellenőrzött munkáltatóknál az első üzembehelyezéskor az érintésvédelmi méréseket elvégezték, de több esetben az időszakos felülvizsgálatok elmaradtak.

Az ellenőrzött munkáltatóknál a munkahely kialakításában jelentkező hiányosságok között szerepel a helyiségek nem megfelelő mérete, a közlekedési útvonalak kijelölésének hiánya.

Egy esetben fordult elő olyan súlyos veszélyeztetés, hogy a közlekedési út mellett elhelyezett húshorgokat a falon, váll- illetve fejmagasságban helyezték el.

Az ellenőrzött munkáltatók többségénél jelentkező egyéb hiányosság a hűstőke felületének nem megfelelő karbantartása. A hűtőkamrák zárszerkezetét nem látták el fluoreszcens anyagból kialakított jelzéssel.

Az ellenőrzött munkavállalók számára a kockázatokkal szemben teljes körű védelmet nyújtó, megfelelő védelmi képességgel bíró egyéni védőeszközök nem voltak teljes körűen biztosítva.

A munkavállalók a húsfeldolgozáshoz szükséges alapvető egyéni védőeszközökkel (pl. vágásbiztos lánckesztyű, védőruházat, csúszásmentes lábbeli) rendelkeztek, azokat viselték. A húsfeldolgozáshoz kapcsolódó egyéb műveleteknél, amelyek során kémiai kóroki tényezők (ideértve a porexpozíciót is) hatása érheti a dolgozókat (pl. maró/irritatív hatású tisztítószerrel végzett munka, húsok füstölésének előkészítése) több esetben előfordult, hogy a munkáltatók nem biztosítottak megfelelő védelmet nyújtó védőkesztyűt, védőszemüveget, vagy légzésvédő eszközt.

Az ellenőrzött munkáltatók az elhasználódott, nem megfelelő védelmi képességgel rendelkező egyéni védőeszközök felülvizsgálatára, cseréjére nem fordítottak elegendő figyelmet.

Az egyéni védőeszközök juttatásának rendjét szabályozó dokumentummal a legtöbb munkáltató rendelkezett, de abban gyakran nem a hatályos jogszabály szerint határozták meg a védőeszközök típusát és védelmi képességét. Jellemző, hogy a szabályozások nem követték a vonatkozó jogszabályok változásait, ezért aktualizálásukra kellett intézkedni.

Az ellenőrzött munkáltatók általában betartják a kedvezőtlen (melegnek, vagy hidegnek minősülő) klímakörnyezetben történő munkavégzésre vonatkozó szabályokat (pl. pihenési-melegedési lehetőség, védőital, illetve meleg tea biztosítása, munkaszervezési intézkedések megtétele pihenőidők közbeiktatásával), azonban ezeken a munkahelyeken is voltak olyan munkavállalók, akiknek nem volt biztosítva a teljes körű egyéni védelem, pl. a hideg elleni védőruházat hiányában.

Az ellenőrzött munkahelyeken biztosított a munkavállalók ivóvízellátása, valamint a munkahely és munka jellegének megfelelő öltözési lehetősége (fekete-fehér rendszerű öltöző) a vonatkozó előírások szerint.

A munkáltatók a munkahelyi hulladékkezelésről is gondoskodtak, de több munkahelyen csak nyitott hulladéktároló edények voltak elhelyezve a termelési hulladékok átmeneti tárolására.

Elegendő számú és megfelelő tartalmú elsősegélynyújtó felszerelés vagy mentődoboz általában minden munkahelyen rendelkezésre állt, azonban azokat gyakran az irodákban helyezték el, messze a vágóhidaktól, csontozó csarnokoktól, azoktól a munkahelyektől, ahol balesetveszélyes tevékenységet folytatnak. Az elsősegélyhelyek és a hozzájuk vezető utak jelölését több munkáltató elmulasztotta. A munkavállalók közül kiképzett, elsősegélynyújtásra kijelölt személy jelenléte nem minden munkahelyen volt biztosítva.

Az ellenőrzött munkáltatók a munkaköri alkalmasság orvosi vizsgálatainak kötelezettségével tisztában vannak, ennek ellenére több esetben előfordult, hogy a munkavállalókat érvényes munkaköri orvosi alkalmassági vélemény hiányában foglalkoztatták.

A munkáltatók a munkaköri alkalmasság orvosi vizsgálatainak rendjét szabályozó dokumentummal rendelkeztek, de a vonatkozó jogszabály szerinti szempontokat ennek kidolgozásakor nem vették maradéktalanul figyelembe. A munkáltatók a nem teljes körű szabályozásban nem rögzítették az alkalmassági vizsgálatok irányát (pl. zajexpozíció esetén szükséges hallásvizsgálat) és gyakoriságát, valamint a dokumentum nem terjedt ki minden munkakörre (azaz ilyen esetekben a vizsgálatok megtörténte is kétséges). Ezek a szabálytalanságok részben arra voltak visszavezethetők, hogy a munkáltatók a szabályozás elkészítésébe nem vonták be a foglalkozás-egészségügyi szolgálatot.

A húsfeldolgozást végző munkavállalók általában jól képzettek, szakmunkások. A munkaadók tisztában vannak azzal, ha a szükséges ismeretekkel nem rendelkező

munkavállalók használják a veszélyes eszközöket, gépeket, berendezéseket, az nemcsak baleseti, hanem súlyos anyagi veszteséget jelentő hibák forrása is lehet.

A munkavédelmi oktatások tematikája nem mindig tükrözte teljes körűen a munkáltató által végzett tevékenységből származó kockázatok elkerüléséhez, vagy csökkentéséhez szükséges munkavédelmi ismereteket, hanem általánosságokat tartalmazott és nem terjedt ki a felhasznált veszélyes vegyi anyagok/keverékek kockázataira (pl.: a maró hatású tisztítószerekkel végzett tevékenységre vonatkozóan).

Az ellenőrzött munkáltatók kockázatértékelési dokumentummal rendelkeztek, azonban gyakran nem teljes körű elemzést végeztek, hiányzott a munkabiztonsági és munkaegészségügyi veszélyeket egyaránt feltáró kockázatértékelés. Az ellenőrzött kis- és középvállalkozások a hosszú távú, például a vegyi anyagok, zaj, stb. által előidézett egészségkárosító hatásokat, valamint a biológiai kóroki tényezők kockázatait gyakran figyelmen kívül hagyták.

A húsipari-húsfeldolgozó vállalkozások munkahelyein az egyik legjelentősebb kockázati tényező a kézi tehermozgatás, ennek ellenére az ellenőrzött munkáltatók között voltak, akik nem tértek ki a kockázatértékelésükben a mozgásszervek fokozott terhelésével járó kézi tehermozgatás kockázataira, a hát- és deréktáji sérülések megelőzésének lehetőségeire.

A hűtőkamrák dolgozói a kézi tehermozgatás során erős lehűlésnek, a kamrákból történő ki-be járás következtében hőmérséklet-ingadozásnak vannak kitéve, ennek ellenére több munkáltató nem értékelte a hideg munkakörnyezetben végzett munka és a tartósan, álló testhelyzetben végzett csomagolási tevékenység kockázatait.

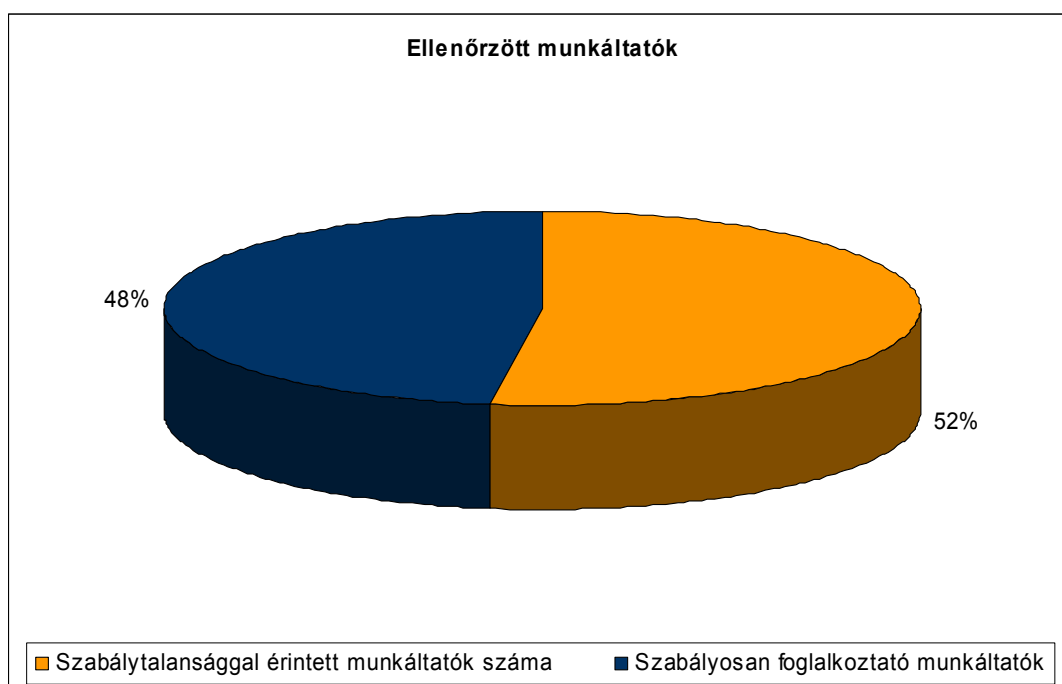
Munkaügyi ellenőrzések

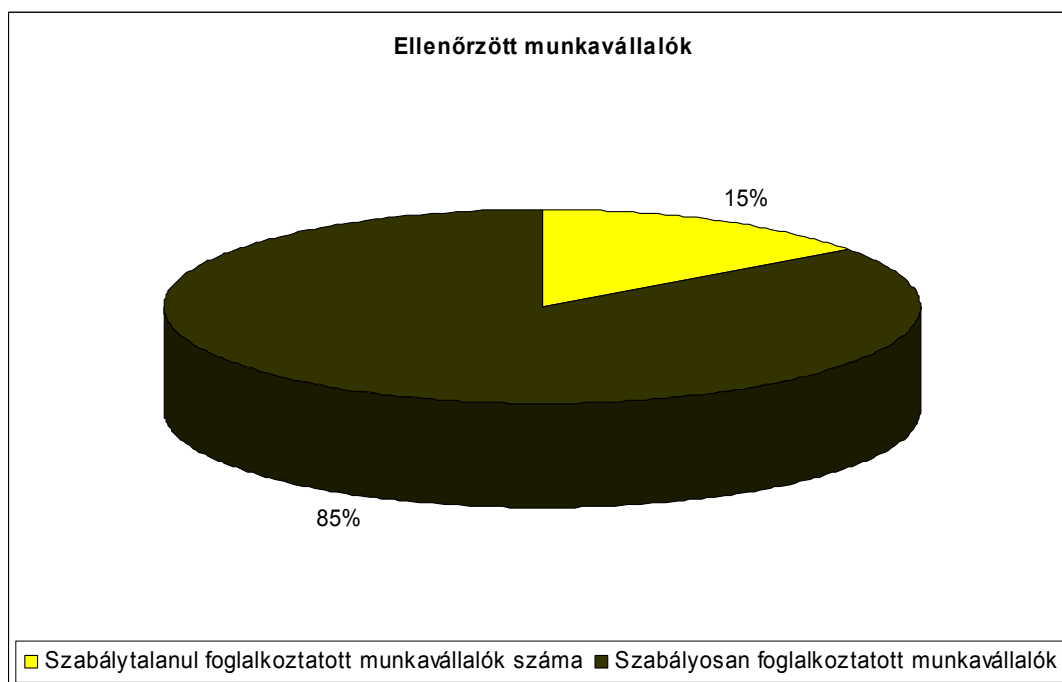
A munkaügyi hatóság 2011. április 5. és április 7. között akcióellenőrzés keretében vizsgálta **a húsipari – húsfeldolgozó vállalkozások vonatkozásában a munkaügyi előírások érvényesülését**, melynek során elsődleges szempont volt a munkavállalói alapjogok érvényesülésének, **a munkavállalók törvényes foglalkoztatásának, a jogkövető magatartásnak az elősegítése**, fokozottan vizsgálva az ünnepi időszak kapcsán az ágazatban tevékenykedő munkáltatókat. Kiemelt feladat volt a foglalkoztatók által elkövetett **súlyos jogsértések visszaszorítása, az ellenőrzések visszatartó erejének növelése**, a foglalkoztatás biztonságának nagyobb mértékű elősegítése.

Az ellenőrzések során – figyelemmel az akcióellenőrzésre – kiemelten ellenőriztük azon foglalkoztatókat, melyek a **Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatallal** előzetesen egyeztetve kerültek kiválasztásra. Az ellenőrzések szereplői a hús- és húskészítmény előállítók, vágóhidak, tojáscsomagolók, édesipari létesítmények, valamint a húsvéti ünnepkörhöz tartozó élelmiszereket forgalmazó kereskedelmi egységek voltak.

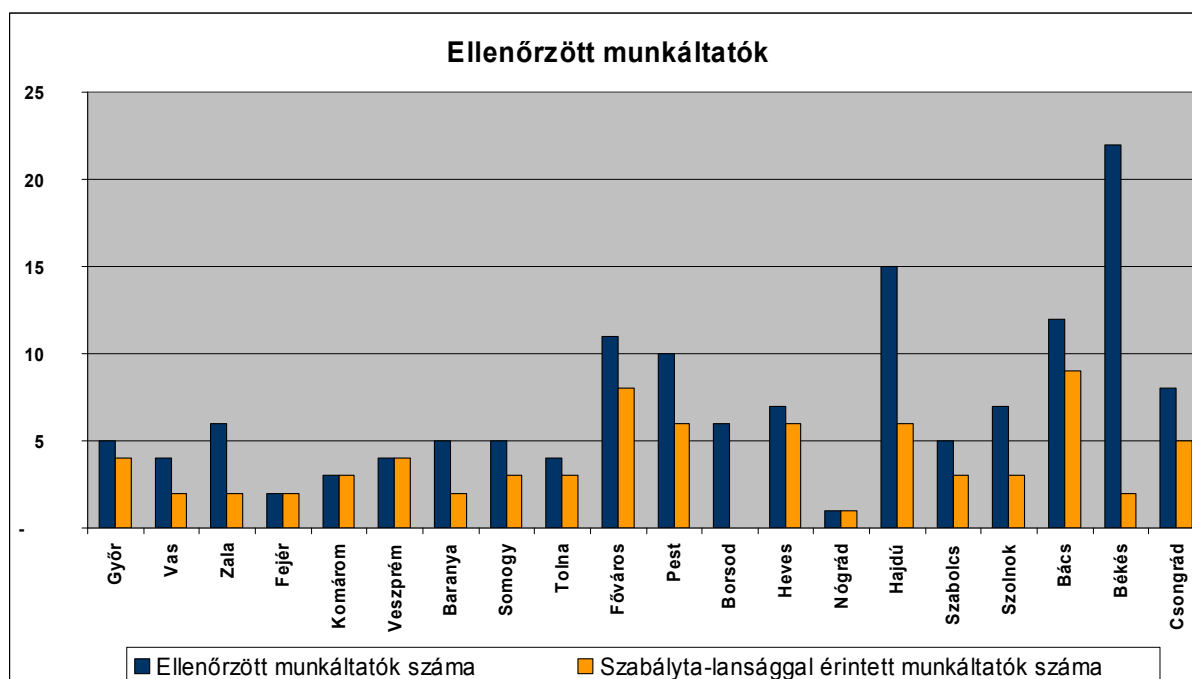
Ellenőrzési adatok és jellemző jogsértések

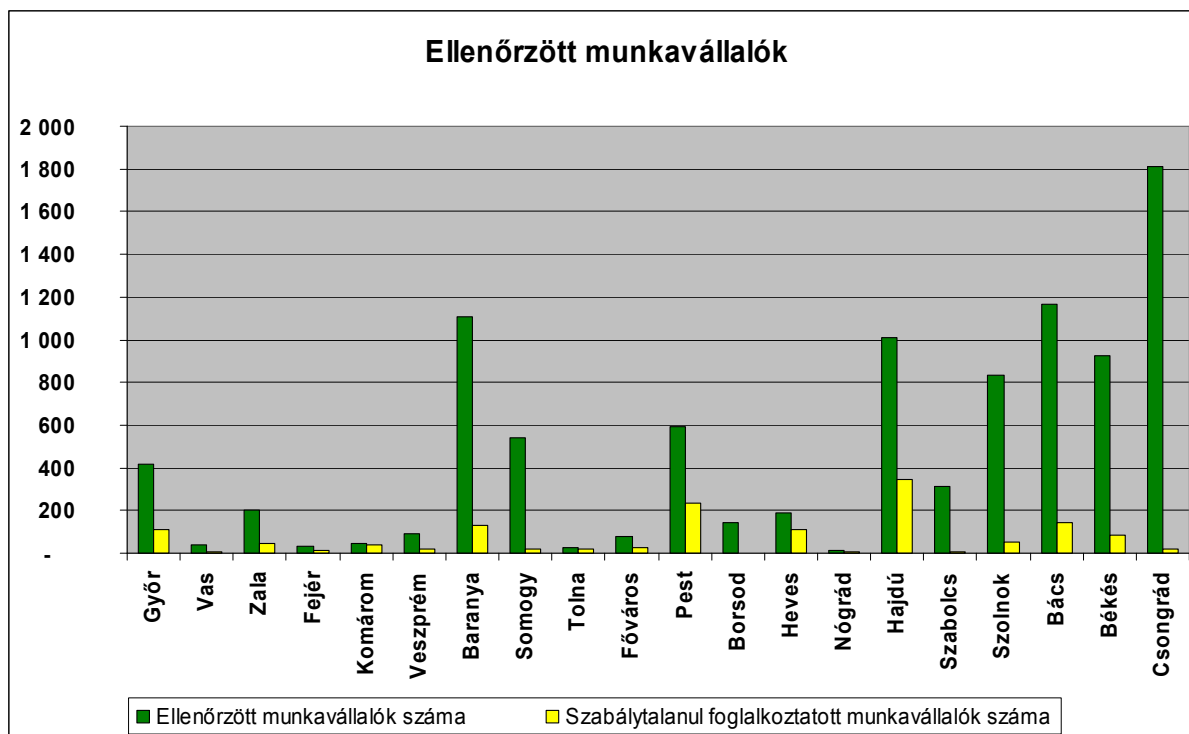
Az országos akcióellenőrzés **142 foglalkoztató 9579 munkavállalóját érintette. A vizsgálati adatok szerint az ellenőrzött munkáltatók 52%-a (74 foglalkoztató) követett el valamilyen munkaügyi szabálytalanságot a vizsgálatba vont munkavállalók 15% -a (1428 munkavállaló esetében) sérelmére.**

A feltárt szabálytalanságok mértéke eltérő volt a területi sajátosságokra, illetve a résztvevő társhatóságok és munkaügyi felügyelők számára tekintettel.

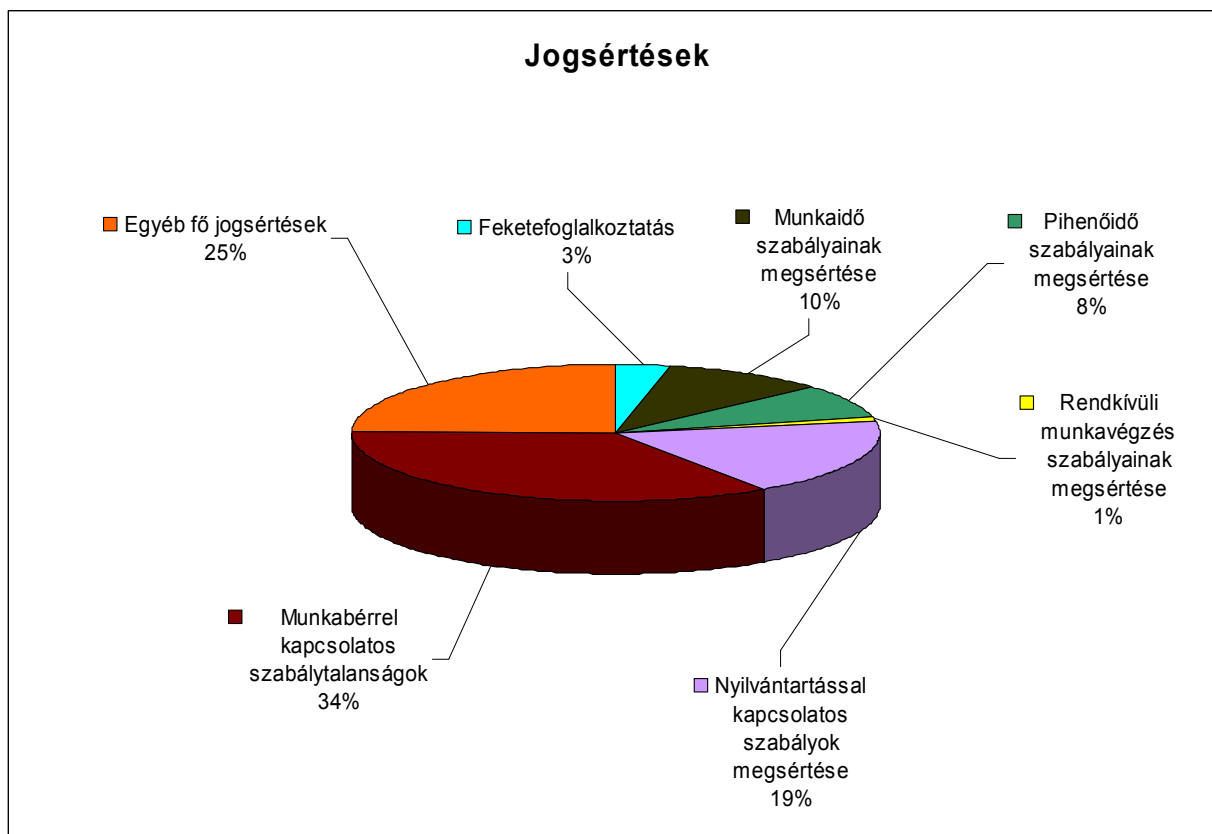

A munkavállalók sérelmére elkövetett szabálytalanságok jelentős része súlyos szabályszegésnek minősül, ezért – a kötelező bírságkiszabással kapcsolatos előírások miatt - a felügyelőségek munkaügyi bírságot alkalmaztak a jogsértő munkáltatók 4/5-énél (61 db 13 260 000 Ft összegben)

Az akcióellenőrzés keretében vizsgált munkáltatókkal szemben általában az **alábbi jogsértések elkövetése miatt kellett a munkaügyi hatóságnak eljárnia:**

- munkaszerződés és **bejelentés nélküli foglalkoztatás,**
- kötelező legkisebb munkabér, illetve garantált bér megfizetésének elmulasztása,
- **pótlékok (bérpótlék, műszakpótlék) kifizetésével kapcsolatos jogsértések,**
- pihenőidő szabályainak megsértése,
- **szabadságra vonatkozó szabályok megszegése,**
- **munkaidő szabályainak megsértése (napi, heti munkaidő túllépése),**
- **munkaidő-nyilvántartás, munkaidő-beosztás hiánya.**

Általános tapasztalatok

E foglalkoztatói körre **nem jellemző a munkaszerződés és bejelentés nélküli foglalkoztatás**, a szabálytalanságok alig 3%-át képezte a feketefoglalkoztatás (45 fő). E jogsértés jellemzően a pár fővel működő vállalkozásoknál fordult elő.

A részmunkaidőre történő bejelentés – a munkaügyi ellenőrzések tapasztalatai szerint - egyes esetekben valójában **teljes munkaidős foglalkoztatást leplez**, mely egyben az adó – és járulékfizetési kötelezettség elmulasztását is jelenti, azonban e szabálytalansággal a munkaügyi felügyelők az akcióellenőrzés során csupán egy esetben találkoztak.

A **kötelező legkisebb munkabér (minimálbér)** fogalmával – az akcióellenőrzés tapasztalatai alapján - a munkáltatók többnyire tisztában vannak, nagyobb bizonytalanság a garantált bérminimum megfizetése körül van. **A munkáltatók számára nem egyértelmű, hogy a munkavállalók részére milyen esetben kell garantált bérminimumot fizetni.** E jogsértések többnyire abból adódtak, hogy a munkáltatók **az adott munkakörre vonatkozó képesítési előírást tartalmazó rendelkezéseket nem ismerik.**

Jellemző szabálytalanság volt még a **pótlékok (a műszakpótlék, éjszakai bérpótlék, rendkívüli munkavégzésért járó pótlék)** és a munkaszüneti napon végzett munkáért járó munkabér elmaradása. A munkabérrel kapcsolatos szabályok közül a legtöbb munkáltató a **műszakpótlék** fizetésére vonatkozó szabályt sértette meg. A **vasárnapi munkavégzés** ellentételezésére és az **éjszakai bérpótlék** fizetésére vonatkozó szabályt sem tartották be maradéktalanul.

Hiányosságként jelentkezett, hogy **számos foglalkoztató a munkaidővel kapcsolatos adatokat nem a valóságnak megfelelően vagy hiányosan vezette**, az ezzel összefüggő jogsértés alkalmas a munkaidő és pihenőidő, valamint a rendkívüli munkavégzés (és annak ellentételezése) leplezésére.

Társhatósági ellenőrzések

Az akcióellenőrzés keretében a felügyelőségek és a Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal hatóságai **a vizsgálatok közel felét közösen tartották**. A társhatósági ellenőrzések többnyire zökkenőmentesen és hatékonyan zajlottak, előre egyeztetett helyszínen és időpontban. A vizsgálatok egy részét a hatóságok főmunkaidőn kívül, az éjszakai (hajnali) órákban, illetve hétvégén végezték.

A közös ellenőrzések arányának megfelelően kb. minden második jogsértő munkáltató leleplezése a mezőgazdasági szakigazgatási szervvel történt együttműködés eredménye.

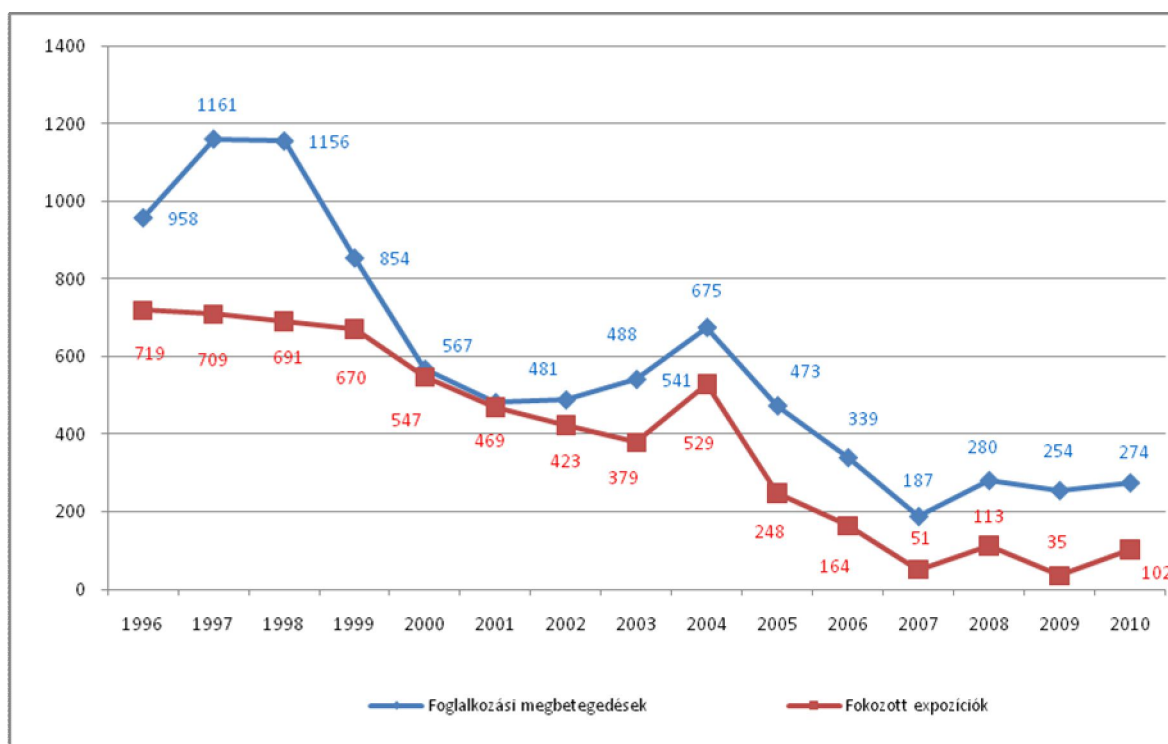
A mezőgazdasági szakigazgatási szerv munkatársai az ellenőrzéseiket több helyszínen a **Vágási Napló** megvizsgálásával kezdték meg, amelyből a foglalkoztatásra vonatkozó tények is megállapíthatóak voltak. Amennyiben a napi és hétvégi munkavégzésre vonatkozó adatok a naplóban eltértek a munkaidő-nyilvántartás adataitól, az összevetés a szabálytalan foglalkoztatás elismerésére készítette a munkáltatót.

Össességében - a vizsgálati tapasztalatok szerint - a munkáltatók **egy része tudatosan figyelmen kívül hagyja a vonatkozó jogszabályokat, másik része nem ismeri**, illetve nem tudja alkalmazni azokat. Az akcióellenőrzésben érintett húsipari foglalkoztatók markáns hányada a szabályos foglalkoztatásra törekszik.

3. Az Országos Munkahigiénés és Foglalkozás-egészségügyi Intézet jelentése

A 2010. évi foglalkozási megbetegedések és fokozott expozíciós esetek összefoglaló adatai

Az Országos Munkahigiénés és Foglalkozás-egészségügyi Intézet (a továbbiakban OMFI) 2010-ben 274 foglalkozási megbetegedést (mérgezést) vett nyilvántartásba, 8%-kal többet, mint az előző évben (254). Az esetek 79%-a járt keresőképtelenséggel (2009-ben 75%). Az előző évhez képest a regisztrált fokozott expozíciós esetek száma igen jelentősen, közel háromszorosára emelkedett (35-ről 102-re).

1. ábra Foglalkozási megbetegedések és fokozott expozíciós esetek számának alakulása (1996-2010)

Az elfogadott eseteket foglalkozási főcsoportok (FEOR) szerint elemezve mind a foglalkozási betegségeknél, mind a fokozott expozíciós eseteknél az ipari foglalkozásúak aránya a legnagyobb: 51% és 78% (141 illetve 80 fő).

Nemzetgazdasági áganként vizsgálva a legtöbb foglalkozási megbetegedés az előző évhez hasonlóan a bányászatban (az összes megbetegedés 37%-a, 102 eset), az egészségügyi és

szociális ellátás területén (31%, 86 eset), valamint a feldolgozóiparban (21%, 58 eset) fordult elő.

A 10 ezer alkalmazásban állóra jutó esetek számát tekintve a legtöbb megbetegedés változatlanul a bányászatban (230) jelentkezett. Ez a magas érték továbbra is, sok esetben évtizedekkel az expozíció megszűntét követően bejelentett szilikózis-megbetegedések (79 fő, 77%) aránytalanul magas számából adódik. A 10 ezer alkalmazottra jutó legtöbb fokozott expozíciós esetet az építőiparból (1,5), valamint feldolgozóiparból (1,2) regisztráltuk.

Az egészségügyi és szociális ellátás területéről regisztrált foglalkozási megbetegedések 10%-a hepatitisz (9 eset), 9%-a tuberkulózis (8 eset), 74%-a (64 eset) biológiai kóroki tényezők okozta egyéb megbetegedés, ideértve például a foglalkozási eredetű fertőző bélhurut (enteritis inf.) eseteket.

A legtöbb foglalkozási megbetegedés tárgyévben is Baranya megyében fordult elő (118 eset), megelőzve Borsod-Abaúj-Zemplén megyét (28 eset) és a fővárost (28 eset). 2010. évben minden megyéből regisztráltunk foglalkozási megbetegedést.

A fokozott expozíciós esetek közül legtöbb Borsod-Abaúj-Zemplén megyében (28 eset, 27%), Budapesten (25 eset, 24%) és Pest megyében (24 eset, 24%) fordult elő. 9 megyéből (Bács-Kiskun, Békés, Győr-Moson-Sopron, Komárom-Esztergom, Nógrád, Somogy, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Jász-Nagykun-Szolnok és Veszprém) egyetlen egy bejelentés sem történt. A fokozott expozíciós esetek száma az iparban a legmagasabb, az összes eset 70%-a (71 fő).

2010. évben 2 halálos kimenetelű foglalkozási megbetegedést vettünk nyilvántartásba. (2009-ben 5 eset fordult elő.)

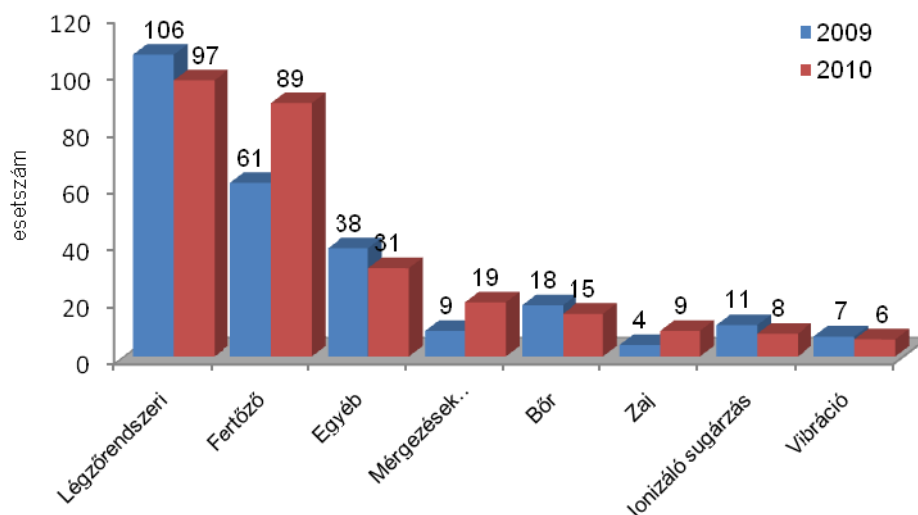
1. táblázat Halálos kimenetelű foglalkozási megbetegedések

Esetszám	Diagnózis	Foglalkozás
1	tüdőrák	uránérc-bányász
1	mezotelióma	vezeték és csőhálózat-szerelő

2010. évben 6 esetben, összesen 68 főt érintő tömeges foglalkozási megbetegedést (kivétel nélkül foglalkozási eredetű fertőzést) vettünk nyilvántartásba. Az érintett munkavállalók 74%-a nő, 26%-a férfi. (2009-ben 2 esetet regisztráltunk, 22 megbetegedettel.)

Tárgyévben 5 tömeges, fokozott expozíciós eset fordult elő, melyek összesen 46 munkavállalót érintettek. (2009-ben tömeges előfordulású fokozott expozíciós esetet nem jelentettek be.)

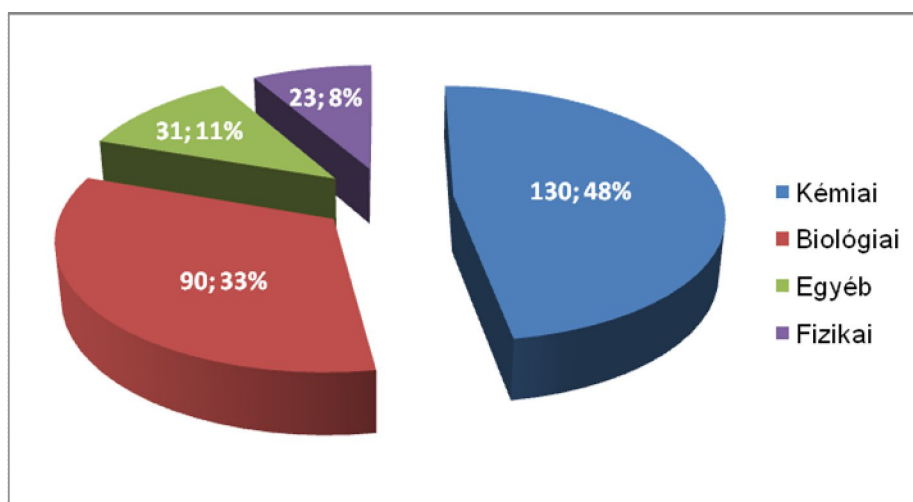
A regisztrált foglalkozási megbetegedések között – kórformák szerinti előfordulásukat tekintve – az előző évhez hasonlóan az első helyen a légzőrendszeri megbetegedések állnak, második helyre a fertőző betegségek kerültek, ezeket követik az egyéb csoportba sorolt megbetegedések (pl. mozgásszervi betegségek).

2. ábra Foglalkozási megbetegedések száma főbb kórformák szerint (2009-2010)

Az esetek nemek szerinti megoszlását elemezve az egyes kórformákban megállapítható, hogy a nők aránya legnagyobb a fertőző (84%) és a bőrbetegségek (47%) között, míg a férfiak aránya a vibráció (kéz/kar- és egésztest-rezgés, 100%), az ionizáló sugárzás okozta (100%) és a légzőrendszeri (98%) betegségek között a legmagasabb.

A kóroki tényezők fő csoportjai szerint az elmúlt évekhez hasonlóan leggyakrabban a kémiai, majd a biológiai és (harmadik helyen) az egyéb kóroki tényezők (nem optimális igénybevétel, ergonómiai és pszichoszociális tényezők) által okozott megbetegedések fordulnak elő.

3. ábra Foglalkozási megbetegedések száma és megoszlása a kóroki tényezők fő csoportjai szerint

2010. évben mindösszesen 9 (8 férfi és 1 nő) foglalkozási eredetű halláskárosodást regisztráltunk, a megbetegedettek kivétel nélkül 40 év feletti munkavállalók voltak. Zaj okozta halláskárosodás az összes elfogadott foglalkozási betegség alig 3%-a, ami az évekkel korábbi arányoknál lényegesen kevesebb. Ezt az aránycsökkenést a foglalkozási betegségek megoszlás-változásán kívül a zajos munkahelyek számának csökkenése, a precízebb, megalapozottabb hatósági kivizsgálás, és - nem kis részben - az eredményezi, hogy a munkavállalót érő expozíció mértékének megállapításánál az egyéni védőeszköz okozta csillapítást figyelembe kell venni.

Tárgyévben 89 foglalkozási eredetű fertőző megbetegedés fordult elő, 46%-kal több mint az előző évben (VI. táblázat). A megbetegedettek között a nők és férfiak aránya 84% illetve 16%, a fertőzések legnagyobb arányban (83%) 30 év feletti munkavállalókat érintettek. A legtöbb esetet Borsod-Abaúj-Zemplén megyéből (23), Jász-Nagykun-Szolnok (14) és Baranya megyéből (12) regisztráltuk. A fertőző megbetegedések 6%-a (mindösszesen 5 eset) volt zoonózis.

A 2010. év során 15 foglalkozási bőrbetegség került elfogadásra, 17%-kal kevesebb, mint 2009-ben (18 eset). A bőrbetegségek nemek szerinti megoszlása: 53% férfi és 47% nő. Az esetek 53%-ban a 30-39 év közötti korosztályt érintették. A legtöbb esetet (az elmúlt évhez hasonlóan) Budapestről (8 fő, 53%) és Pest megyéből (3 fő, 20%) jelentették. A megbetegedéseket 95%-ban vegyi anyagok, 5%-ban fizikai kóroki tényezők okozták. 2010-ben tömeges bőrszervi megbetegedést nem regisztráltunk.

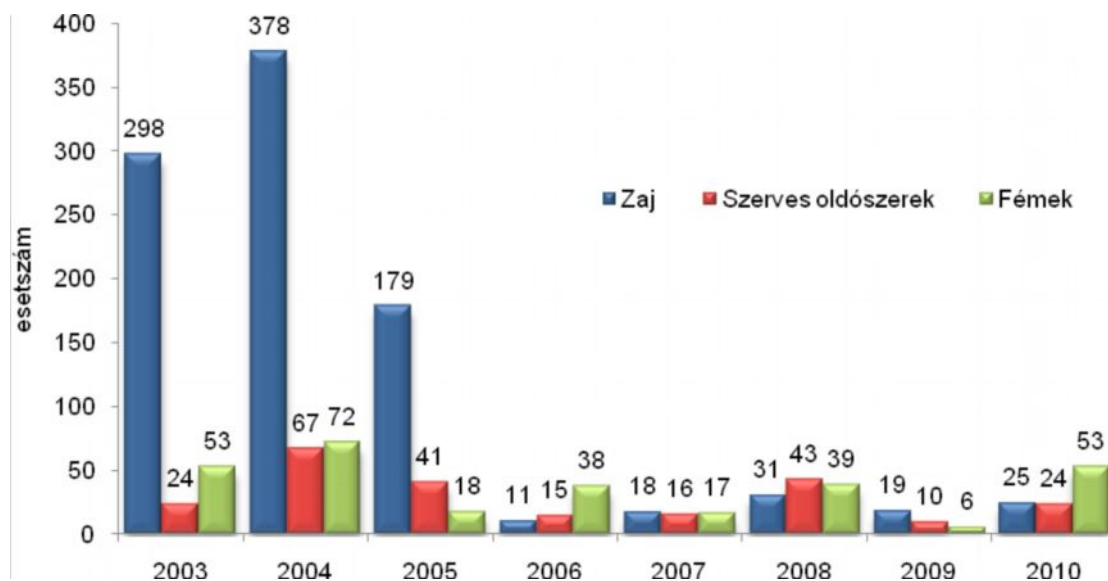
2010-ben az elfogadott légzőszervi megbetegedések száma az ionizáló sugárzás okozta tüdődaganatok és tüdőtuberkulózis esetek kivételével 97 volt, az összes eset 35%-a, ami az előző évhez képest 8%-os csökkenést jelent. A megbetegedettek között a férfiak aránya 98%, a nőké 2%, és 93%-ban 50 év felettek voltak érintettek. A légzőszervi megbetegedések 89%-át Baranya megyéből regisztráltuk. Nemzetgazdasági ágazatonként a legtöbb eset – 10 ezer alkalmazásban állóra vonatkoztatva – a bányászatban fordult elő (182,8 fő).

A foglalkozási eredetű légzőszervi megbetegedések között változatlanul a szilikózis-esetek száma a legnagyobb (87), a foglalkozási eredetű légzőrendszeri betegségek 90%-a, az összes foglalkozási megbetegedés 32%-a. A szilikózis-esetek többségét Baranya megyéből regisztráltuk (84 eset, 97%). Az esetek nagy része kifejezetten enyhe, jelentős funkcionális károsodást nem okozó megbetegedés, ami hosszú idővel (15-20 évvel) az expozíció megszűnte után került bejelentésre.

A regisztrált, foglalkozási eredetű, rosszindulatú daganatos megbetegedések száma 2010-ben 8 volt.

Tárgyévben 31 egyéb (nem optimális és ergonómiai) kóroki tényezők hatására visszavezethető megbetegedés elfogadására került sor, ami a bejelentett foglalkozási megbetegedések 11%-a (ez 18%-kal kevesebb, mint az elmúlt évben). A megbetegedettek között a férfiak aránya 81%, a nőké 19%. Kiemelkedően magas az 50 év felettek száma (16 fő, 52%). A legtöbb eset a bányászat területén (10 fő, 32%), Baranya (8 fő) és Bács-Kiskun (5) megyében fordult elő. Legmagasabb számban a mozgásszervek túlzott illetve egyoldalú igénybevétele által okozott betegségeket regisztráltunk (12 fő).

2010-ben 102 fokozott expozíciós esetet vettünk nyilvántartásba, háromszor (67 esettel) többet, mint 2009-ben. A legtöbb eset (47%) az 50 év feletti korosztályt érintette, és változatlanul a férfiak aránya magasabb (89%). Az esetek 75%-át kémiai kóroki tényezők, 25%-át zaj okozta (77 illetve 25 eset). A vegyi anyagok okozta fokozott expozíciós esetek száma (77) az előző évi esetszám (16) csaknem ötszöröse.

4. ábra Fokozott expozíciós esetek száma kóroki tényezők szerint (2003-2010)

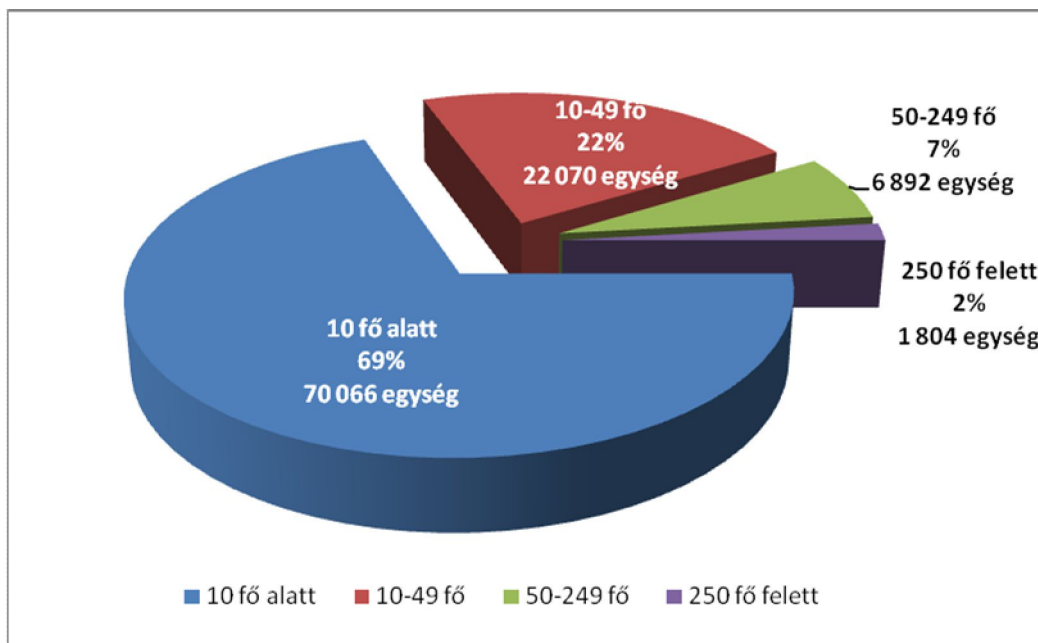
II.

Foglalkozás-egészségügyi alapszolgálatok 2010. évi tevékenységének főbb mutatói

A jelentés évében 2557 orvos (2009-ban 2588) – közöttük 2219 foglalkozás-orvos-tan/üzemorvos-tan szakképesítésű orvos – dolgozott a foglalkozás-egészségügyi alapszolgálatokban (továbbiakban: szolgálatok). Az összes orvos 86,8 %-a a szükséges szakorvosi képzettséggel rendelkezett. A szolgálatokban tevékenykedő foglalkozás-egészségügyi szakápolók száma: 2250.

Az ellátott munkavállalói létszám 2 064 605 fő, ami 1,6 %-al kevesebb, mint az elmúlt évben volt.

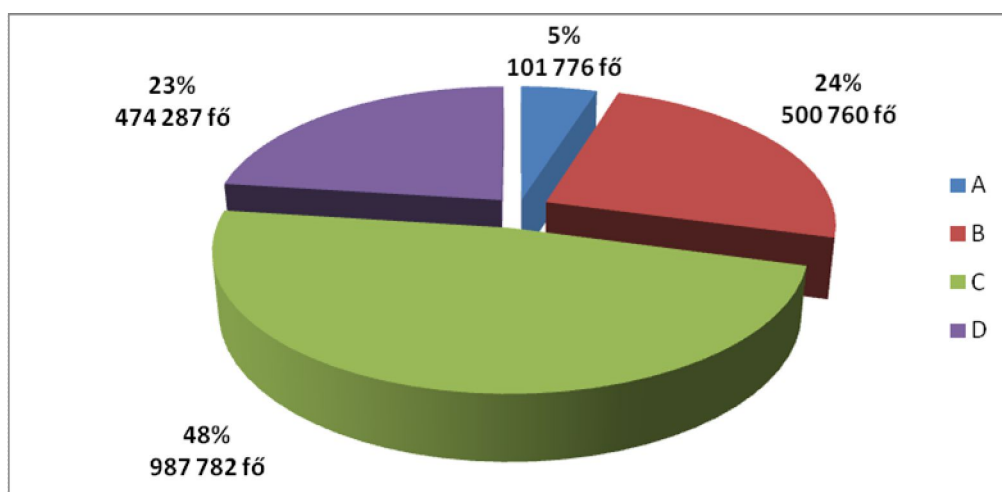
A foglalkoztatottak számának alakulását a gazdálkodó egységek létszáma szerint az 1. ábra mutatja.

1. ábra. Az ellátott gazdálkodó egységek megoszlása

Az ellátott gazdálkodó egységek száma 100.332, ami 3,5 %-os növekedést jelent a korábbi évhez viszonyítva.

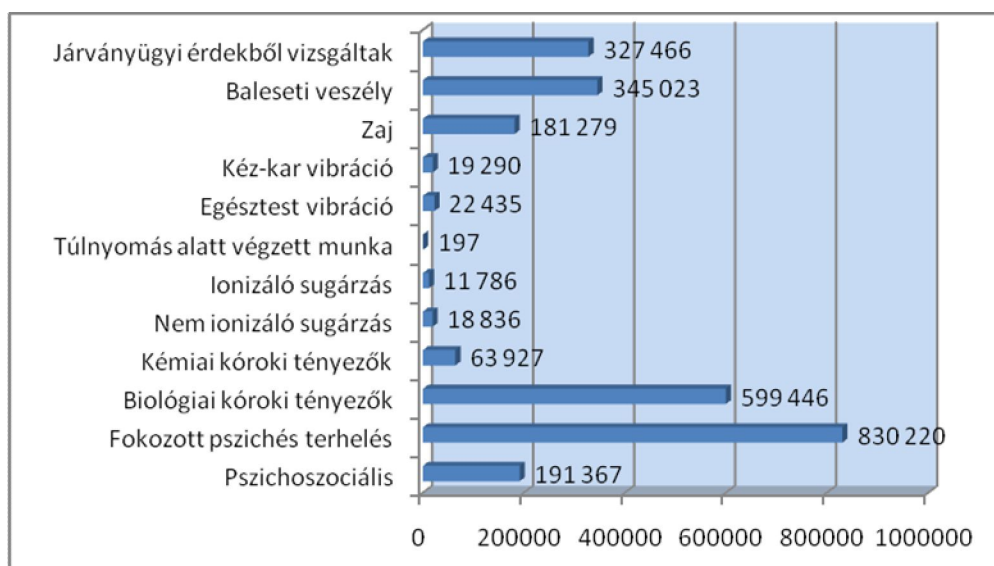
A szolgálatok által ellátott munkavállalók kockázatok szerinti besorolását mutatja az 2. ábra.

2. ábra Az ellátott dolgozók foglalkozás-egészségi osztály szerinti megoszlása

A legnagyobb kockázatot jelentő „A” foglalkozás-egészségi osztályban foglalkoztatott munkavállalók száma 101.776 fő volt, a „B” foglalkozás-egészségi osztályban 500.760 fő, a „C” 987.782 fő, a „D”-ben 474.287 fő dolgozott. A mikrovállalkozások (a 10-nél kevesebb főt foglalkoztatók) száma 70.066 Ezen gazdálkodási egységek vonatkozásában kiemelt jelentősége van a szolgálatok feladatai ellátásának.

A munkahelyi kóroki tényezők hatásának kitétek (exponáltak) számát és azok megoszlását a 3. számú ábra mutatja be

3. ábra Munkahelyi kóroki tényezők

A kóroki tényezők közül a legnagyobb munkavállalói létszámot érintő expozíció a fokozott pszichés terhelés (890.220 fő), illetve a biológiai kóroki tényezőknek való kitétség (599.446 fő) volt.

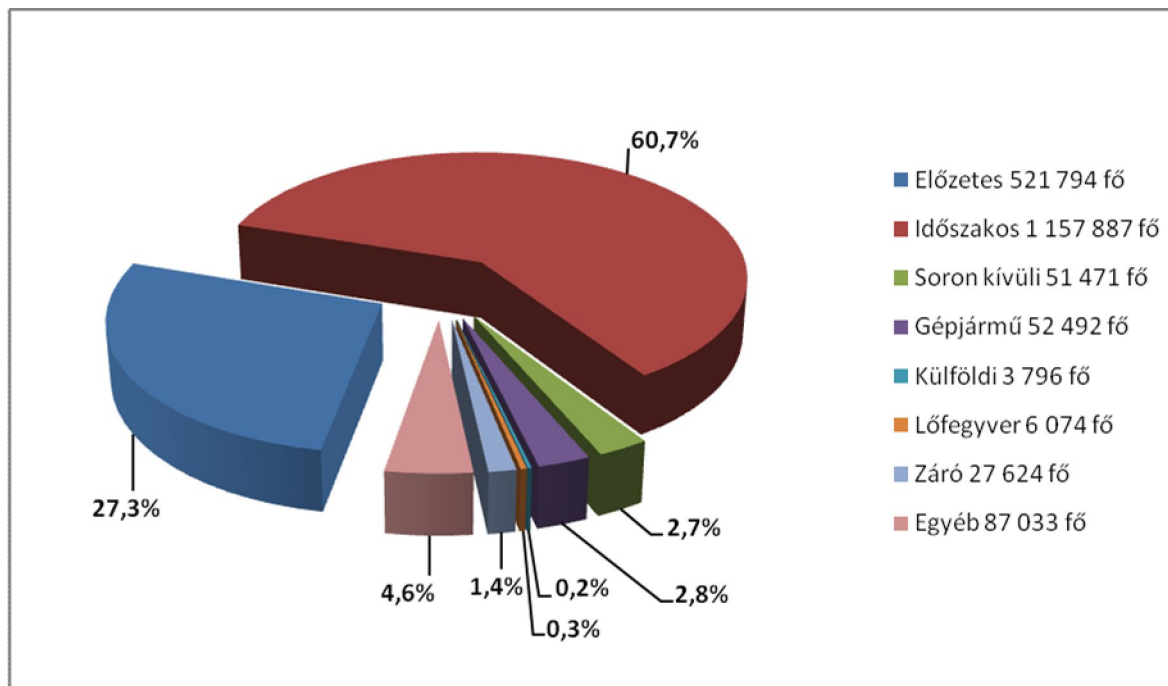
A szolgálatok 2010-ben munkahelyi megterhelés és igénybevétel meghatározása érdekében 51.000 munkaegészségügyi vizsgálatot végeztek.

Az egészségfejlesztő tevékenység népegészségügyi jelentőségének megfelelően, a foglalkozás-egészségügyi szolgálatok orvosai 11.673 egészségmegőrző előadást tartottak, amelyeken 192.605 munkavállaló vett részt.

Az összes forgalom 3.285.326 volt. Ez magában foglalja az alkalmassági vizsgálatok-, a foglalkozási megelőző/gondozói tevékenységben részt vettek-, a sürgősségi- és az egyéb ellátás adatait.

2010-ben összességében 1.908.091 alkalmassági vizsgálat elvégzésére került sor, ennek szerkezete azonos az előző évvel: a legtöbb vizsgálatra (1.157.887) a foglalkozási megbetegedések és a munkabalesetek megelőzését szolgáló időszakos munkaköri alkalmassági vizsgálatok keretében került sor.

A munkaköri alkalmassági vizsgálatok keretében végzett egyes vizsgálatok megoszlását a 4. sz. ábra mutatja be.

4. ábra Munkaköri alkalmassági vizsgálatok szerkezete

A szolgálatok munkakörhöz kötött védőoltásban 75.620 esetben részesítettek munkavállalót.

Kiemelésre érdemes a szolgálatok foglalkozási megelőző, gondozói tevékenysége, hiszen a munkaköri alkalmasságot befolyásoló idült betegségek (szív- és érrendszeri, anyagcsere, légzőrendszeri betegségek stb.) miatt 351.143 munkavállalót gondoztak.

A foglalkozási és a foglalkozással összefüggő betegségek felkutatására irányuló szűrővizsgálati esetszám 493.023 volt.

A munkahelyen végzett rehabilitációs intézkedések száma 7394 volt.

III.

Munkavédelmi (munkaegészségügyi) kutatások az OMFI-ban

A helyileg ható vibráció által okozott mikrocirkulációs zavar vizsgálata

A vibrációs expozícióval járó munkakörök napjainkban is komoly munkaegészségügyi problémát jelentenek, amely az idegek, erek, csontok károsodása formájában jelentkeznek. Lokalizációját tekintve az egyik nagy csoportot a felső végtagokon (kézen, karon) jelentkező szindróma képezi. A megbetegedés diagnosztikája - jelenleg - elsősorban a felső végtagi nagyerek doppler ultrahang, a kéztőcsontok röntgen és a helyi idegvezetés

vizsgálatán alapszik. Az angiológiai vizsgálat az érfa arteria digitalisokig terjedő részének állapotát tárja fel.

Irodalmi adatok alapján nagyon valószínű, hogy a kéz-kar vibrációs szindróma kialakulását megelőzik a mikrocirkulációban (szövetekben és kapillárisokban) bekövetkező elváltozások. A *cél*, ennek klinikai körülmények közötti bizonyítása. Ezáltal a vibráció okozta károsodás korai kimutatását tudnánk elérni, amely a visszafordíthatatlan elváltozások előtti intézkedések megtételét tenné lehetővé

Kéz-kar vibrációval exponáltakon és egészséges kontrollokon vizsgáltuk a kéz artériáit, kisereit, mikrocirkulációját. A vizsgálatok 2008-ban indultak, múlt év végére 190 egyén vizsgálata volt értékelhető. Megállapítható, hogy az ismerten beteg (korábban már diagnosztizált, vagy az ultrahang technikával verifikált) populációban a laser doppler által nyert véráramlás-eloszlást mutató képeken is azonosítható a kóros eltérés. Igazolható az is, hogy mind egészséges, mind beteg egyéneknél provokáció hatására megváltozik a mikrocirkuláció. Kiemelendő, hogy az ultrahang technikával, illetve a laser technikával kapott eredmények nem minden esetben korreláltak teljes mértékben, ami a metodikai különbségből eredményeztethető. A kéz-kar vibráció, mint kóros tényezőn kívüli kórok (diabetes, atherosclerosis) befolyásolják, hogy egy angiopathia az érfa mely részének károsodását jelenti.

Az *eredmények* azt mutatták, hogy a laser doppler technikával végrehajtott mikrocirkulációs vizsgálat a kéz-kar vibráció okozta foglalkozási megbetegedések diagnosztikájában értékes eszköz, bár jelenleg kizárólagosan még nem alkalmazható. Az eddigi tapasztalatokra alapozva a keresztmetszeti vizsgálatok folytatása mellett longitudinális kutatásba kezdünk, azaz az exponáltak követésével további adatokat szerzünk. Ezek elemzésével kívánjuk eredeti felvetésünket igazolni.

Stressz-szint mérés egészségügyi dolgozók körében

Az Európai Unióban a dolgozók egynegyede munkájával kapcsolatos munkahelyi stressznek van kitéve. A munkavégzéssel kapcsolatos stresszorok különböző forrásokból származhatnak: pl. vezetők szerepkonfliktusa, elmagányosodás, munkahelyi pszichoterror, vélemény semmibe vétele, munkahelyi szexuális zaklatás, testi, szellemi hátrányos helyzet. Ezek hatására különböző egészségügyi-, elsősorban szív-érrendszeri panaszok alakulhatnak ki.

Célkitűzés: a munkahelyi stresszorok hatásaira kialakuló egészségi, elsősorban szív-érrendszeri panaszok gyakoriságának feltárása.

A *feladat* kettős, egyrészt meg kell ismerni azokat a munkavégzési körülményeket, amelyek stresszorok lehetnek, másrészt fontos tényező a munkavállaló terhelhetőségének feltárása.

Ezért a munkakörnyezet felmérésére egy kérdőív készült, valamint egy speciális készülék (Vicardio) alkalmazására került sor. Ez utóbbi a szív ingerületvezetése adataiból (EKG) 60 sec alatt egy színes, háromdimenziós portrét készít, amellyel vizualizálja - az orvos és a páciens számára - a szívizom állapotát, ingerületvezetés folyamatát, valamint a vizsgált szív stressz terhelésének intenzitását. Ezen felül mérni lehet a szívfrekvencia-variabilitást,

amely a stresszterhelés alapján változik, így a szívütések időrendi és frekvencia-analizálásából a szív pszichés, vagy fiziológia terhelésének mértékéről is tájékoztat.

A vizsgálatok 2008-ban indultak, kezdetben a módszer beállítására, majd a munkanélküliek és állással rendelkezők vizsgálata következett. Az elmúlt évben egy kiválasztott kórház egészségügyi munkavállalói felmérése következett. A vizsgálatban való részvétel önkéntes és anonim volt. A vizsgálatban 48 fő vett részt, ebből 41 fő nő és 7 fő férfi volt. A vizsgáltak 35%-ban magas sztrezz-szint, míg 65 %-nál alacsony stressz-szint volt mérhető. Ezen értékek a munkakörökhöz egyértelműen köthetők voltak.

A lelki egészség és életvezetés fejlesztése

A fenti című nemzetközi alprogram az *EU 2nd programme of community action in the field of health (2008-2013)* c. főprogramon belül a *Promote Mental Health Minimising Mental Illness and Integrating Social Inclusion Through Education (A lelkiegség fejlesztése, lelki megbetegedés csökkentése és integrálása a képzésbe)* c. projekthez kapcsolódik. A projekt vezetője a Middlesex University Higher Education Corporation (UK). A feladatokban az Intézet csatlakozó (associated) partnerként vesz részt, mint a *Dialogue with Professional Bodies, Universities and Mental Health Service Users Non-traditional Actors* c. WP4 munkacsomag felelőse.

Célkitűzés: oktatási és gyakorlati általános útmutatók készítése, elterjesztése a lelki egészség fejlesztése és a lelki betegség csökkentése érdekében. Ezenkívül speciális alkalmazások kidolgozása az öngyilkosság, a depresszió, a túlzott alkohol és drog fogyasztás megelőzése érdekében.

Az Intézetre háruló *feladatok:* a fentiekhez kapcsolódó konkrét tennivalók kijelölése, a munkálatok kiosztása a konzorcium tagjai számára. Ennek megvalósítására az Intézet nemzetközi munkakonferenciát szervezett 2010. április 14-15-én, Budapesten.

A fenti célt szolgálta az is, hogy megtörtént a lelki egészségfejlesztéssel, és a képzéssel foglalkozó hazai pl. Egészségügyi Minisztérium, Egészségesebb Munkahelyekért Egyesület, és nemzetközi szervezetekkel, pl. WHO Regional Office for Europe (Denmark), European Network for Mental Health Promotion and Mental Disorder Prevention (Spain), National Institute for Health and Welfare (Finland) a kapcsolatfelvétel.

Munkahelyi légszennyező anyagok vizsgálati módszereinek továbbfejlesztése

Az Európai Unióban a munkahelyi környezetben előforduló veszélyes anyagok kiemelt figyelmet kapnak. Ennek során az EU Foglalkozási Expozíciós Határértékek Tudományos Bizottsága (a SCOEL) folyamatosan értékeli a veszélyes anyagokkal kapcsolatos kutatási eredményeket és ennek alapján azok új határértékeire tesz javaslatot. Ezek hazai bevezetése megkívánja, hogy az új veszélyes anyagok vizsgálati módszerei megfeleljenek a folyamatosan szigorodó európai követelményeknek és megbízható expozícióbecslést, illetve mennyiségi kockázatbecslést tegyenek lehetővé.

Eredmények:

- A javaslatok **néhány toxikus fémre** (Ni-t és/vagy Cd-t tartalmazó respirábilis aeroszolra) jelentős csökkentést tartalmaznak, mely koncentrációk (Ni: 0,005 mg/m³ Cd: 0,004 mg/m³) méréséhez az eddig alkalmazott módszer nem alkalmazható. biztonságosan Ezért elvégeztük a munkahelyi levegő fenti két fémtartalmának meghatározására induktív csatolású **plazma-tömegspektrometriás (ICP-MS) mérési módszer beállítását**, validálását, illetve előkészítését az akkreditációhoz .
- A 25/2000. (IX. 30.) EüM-SzCsM e. r. hidrogén-peroxidra nem tartalmaz megengedett átlagos koncentráció (ÁK¹) értéket. A SCOEL 0,2 ppm értéket javasol 8 órás határértéknek, mely érték harmada/ötöde a jelenleg forgalomban levő értékeknek. Ez indokolja, hogy beállítottuk a **hidrogén-peroxid** (széles körben használatos oxidálószer) **spektrofotometriás** meghatározását.
- Nehézséget okoz a különböző aeroszolok **gravimetriás mérésének** kivitelezése nem klimatizált helyiségben, különösen higroszkópos aeroszolok (pl. az egészségkárosító fapor) esetében. Ezért kidolgoztunk egy eljárást, mellyel még elfogadható mérési pontosságot lehet elérni. Ennek igazolására/ellenőrzésére részt vettünk nemzetközi körvizsgálatokban, melyben eredményeink elfogadhatóak lettek.
- beállítottuk az **1,3-butadién** (műanyaggyártás során használt rákkeltő, toxikus vegyület) **gázkromatográfiás** meghatározási módszerét és elvégeztük a módszer validálását.

Biológiai monitorvizsgálatok továbbfejlesztése

A veszélyes anyagok munkahelyi expozícióbecslésében az légúti expozíció mérése mellett, egyre inkább előtérbe kerülnek az EU tagországokban is a biológiai monitorvizsgálatok. Ezen vizsgálatok előnye, hogy a dermális és a per os expozíciót is jelzi; hiányossága, hogy csak kevés (a jelenlegi magyar gyakorlat szerint 19, ezzel szemben az európai és az észak-amerikai gyakorlat 50-70 vegyi anyag esetében alkalmaz ilyen vizsgálati lehetőségeket.) veszélyes anyagra vonatkozó módszer áll rendelkezésre.

Célkitűzés: a 25/2000. (IX. 30.) EüM-SzCsM e. r. (a munkahelyek kémiai biztonságáról) új biológiai expozíciós mutatókkal és határértékekkel való kiegészítése.

Eredmények: módszereket kidolgozása, illetve továbbfejlesztése:

- **alumínium szérumból és ezüst vizeletből történő** meghatározása induktív csatolású plazma-tömegspektrometria (ICP-MS) módszerrel és ennek validálása;
- **o-krezol vizeletből** nagy teljesítményű folyadékkromatográfiás (HPLC) módszerrel továbbfejlesztése és előkészítése az akkreditációra;

¹ ÁK: a légszennyező anyagnak a munkahely levegőjében egy műszakra megengedett átlag koncentrációja, amely a dolgozó egészségére általában nem fejt ki káros hatást

- **triklór-ecetsav vizeletben** történő spektrofotometriás módszerének validálása az akkreditációra

A fentiek alapján javaslatként az említett rendelet új biológiai expozíciós mutatókkal és határértékekkel való kiegészítésére.

IV.

Egyéb feladatok, a munkavédelmi hatóság tevékenységének támogatása

Szakértői, szakvéleményező tevékenység

Bírósági vagy egyéb hatósági (OMMF, ÁNTSZ, ORSZI, ETT, OSZMK, stb.) ügyekben, illetve cégektől, egyénektől érkező megkeresésekre történő szakértői feladatok ellátása, illetve szakvélemények, állásfoglalások, javaslatok készítése.

Szakértői közreműködés a kordedvezmény biztosítási járulék megfizetési kötelezettség alól történő mentesítéssel kapcsolatos feladatokban.

A közép-magyarországi régióból bejelentett foglalkozási megbetegedések és fokozott expozíciós esetek közös kivizsgálására irányuló szoros szakmai együttműködés az OMMF Közép-magyarországi Munkavédelmi Felügyelőségével.

OMFI módszertani aktivitása

Foglalkozás-egészségügyi továbbképző fórumok tartása foglalkozás-egészségügyi szakorvosok, munkavédelmi/munkaegészségügyi felügyelők számára évente négy alkalommal, 13 órában, 11 intézeti előadóval.

Zöldszámos telefonon történő információszolgáltatás a foglalkozás-egészségügyel/munka-higiéniével kapcsolatos kérésekben, a megkeresések száma: 1395.

A lőfegyverek megszerzését és tartását igénylő ún. I. csoportú személyek pszichológiai alkalmasságának vizsgálatát végző 38 vizsgálóhely tevékenységének koordinációja.

Közterület-felügyelők munkaköri alkalmassági vizsgálatát végző 31 vizsgálóhely tevékenységének koordinálása.

Elkészült és a <http://www.omfi.hu> című honlapunkon közreadásra került OMFI új útmutatója a „Foglalkozási ólomexpozíció”-ról, valamint 5 db információs lapot készítettünk a munkavállalók és a lakosság tájékoztatására (oldószeres, ólom, szén-

monoxid, napsugárzás, kontakt dermatitis megelőzése).

A *Foglalkozás-egészségügy és a Munkavédelem és Biztonságtechnika* c. negyedévente megjelenő folyóiratok kiadása, illetve a *Central European Journal of Occupational and Environmental Medicine* megjelentetéséből az egyik szám támogatása.

Jelentős az Intézet szakmai tevékenysége a különböző hazai és nemzetközi szervezetekben, bizottságokba, konzorciumokban, így pl.

Magyar Üzemegészségügyi Tudományos Társaságban főtítkár: Dr. Grónai Éva;
elnökségi tag: Dr. Téglásyné Bácsi Mária, ellenőr: Dr. Melles Imre, Dr. Nagy Imre

Foglalkozás-orvostani Szakmai Kollégium titkár: Dr. Nagy Imre

Magyar Munkahigiénés és Kémiai Biztonsági Tudományos Társaság elnök: Dr. Nagy Imre

Részvétel az European Society of Aerospace Medicine (ESAM) Executive Committee munkáulésein: az ESAM informatikai igazgatója – Dr. Ungváry Lilla – intézeti munkatárs

Európai Munkahelyi Biztonsági és Egészségvédelmi Ügynökség Magyarországi Fókuszpont munkájában való részvétel. Az OMMF mint a hazai Fókuszpont vezetője koordinálja az OMFI részvételét a munkáuléseken, közreműködését a munkaegészségügyet érintő kérdésekben.

Részvétel az Európai Bizottság Foglalkozási Expozíciós Határértékek Tudományos Bizottsága (Scientific Committee on Occupational Exposure Limits, SCOEL) munkájában. Ennek során munkaértekezlet márciusban, júniusban, szeptemberben, decemberben Luxemburgban, továbbá a tervezett IV. IOELV (Ajánlott foglalkozási expozíciós határérték) listán szereplő vegyi anyagok határértékeinek és az azokat megalapozó dokumentumoknak a kidolgozása.

Részvétel az European Committee for Standardization (CEN) Technical Committee 137: Assessment of workplace exposure to chemical and biological agents: WG 3 Aerosol és az International Organization for Standardization (ISO) Technical Committee 146: Air quality/SC 2: Workplace air munkájában

EU Senior Labour Inspectors Committee (SLIC) azbeszt munkacsoportmunkájában való részvétel

A Kémiai Biztonság Nemzetközi Programon (International Programme of Chemical Safety, IPCS) belül működő Nemzetközi Kémiai Biztonsági Kártya Programban (International Chemical Safety Cards) az Intézet folyamatosan részt vesz. Ezen kívül továbbra is végzi az új kártyák magyar változatának készítését és a régiéket folyamatos aktualizálását, illetve a kártyák közreadását az Intézet honlapján

(<http://www.omfi.hu>). Jelenleg ezek száma közel 1700.

Részvétel a Topic-Centre Occupational Health and Safety munkájában (konzorciumvezető Finnish Institute of Occupational Health) az Európai Munkahelyi Biztonsági és Egészségvédelmi Ügynökség megbízásából.

Az [ILO](#) Programme on Safety and Health at Work and Environment adatbázisa a CIS (International Occupational Safety and Health Information Centre; Nemzetközi Munkavédelmi Információs Központ). A CIS folyamatosan szemlézi a munkavédelmi szakirodalom területén világszerte megjelenő publikációkat, tartja a kapcsolatot a kiadókkal és közel 150 fókuszpontjával (CIS Nemzeti Központok és Regionális- és Együttműködő Központok).

Részvétel a Network of WHO Collaborating Centres in occupational health Európai Hálózata munkájában, valamint a szervezet értekezletein. Ez utóbbi feladata a WHO Munkaegészségügyi Globális Akciótervéből az európai régióban nemzeti szinten adódó feladatoknak a koordinálása.

Az OMFI folyamatos adatgyűjtést és tájékoztatást készít az OMMF által nyilvántartott foglalkozási rákkeltőkről, rákkeltőkkel végzett tevékenységekről és a rákkeltőkkel exponált munkavállalókról.

Továbbra is végezzük a foglalkozási megbetegedések adatainak statisztikai gyűjtését és feldolgozását az European Occupational Diseases Statistics (EODS) kritériumai alapján. Ennek megfelelően a 2010. évi adatokat megküldjük az Európai Statisztikai Hivatal (Eurostat) számára.

Oktatás/továbbképzés

Az alábbi felsorolás csupán azokat az oktatásokat/továbbképzéseket tartalmazza, melyeket - az OMFI munkatársai - számos alkalommal különböző szervezetek megkeresésére munkavédelmi/munkaegészségügyi témában tartottak:

- *Társadalmi Párbeszéd Központ és az Országos Érdekegyeztető Tanács Munkavédelmi Bizottság közös konferenciája, Budapest, 2010. március 23.*
- *Közlekedésbiztonsági Szervezet, 2010. március 30.*
- *Vízmű Szakszervezet – szakmai nap, 2010. április 14.*
- *Munkában megrokkantak és elhunytak XV. Nemzetközi Munkavédelmi Emléknep, Budapest, 2010. április 28.*
- *Securex 10. Nemzetközi munka-, tűz- és biztonságvédelmi szakkiallítás, Budapest, 2010. május 4-7.*
- *„Biztonságtechnika 2010” Továbbképző szeminárium a Vegyipari Biztonságtechnikai Szakosztály szervezésében, Siófok, 2010. május 19.*
- *Munkavédelmi szakmai továbbképzés a BKV Zrt. munkavédelmi előadói részére, Balatonfenyves 2010. május 19-21.*
- *Munkavédelmi Képviselők XVI. Országos Fóruma, Siófok, június 3.*

- *Országos Szakmai Továbbképző Értekezlet, ORFK, Csopak, 2010. június 29.*
- *VDSZ Konferencia, Budapest, 2010. október 18.*
- *IV. Villamosenergia-ipari Munkavédelmi Képviselők Fóruma, Pécs, 2010. november 10-11.*
- *Magyar Víziközmű Szövetség, Munkabiztonság a laboratóriumban – szakmai nap 2010. november 23.*
- *XV. Jubileumi Munkavédelmi Konferencia, Bükfürdő, 2010. november 30.*
- *Munkavédelmi Képviselők Konzultatív Fóruma, Budapest, 2010. december 9.*

Foglalkozás-egészségügyi szakorvos-jelöltek (rezidensek) gyakorlati oktatása, pl. közös részvétel az OMMF Közép-Magyarországi Munkavédelmi Felügyelősége által végzett foglalkozási megbetegedések és fokozott expozíciós esetek kivizsgálásában.

Kémiai analitikai mérések

A munkavédelmi felügyelet kérésére 13 levegőminta és 22 anyagminta azbeszt-tartalmának ellenőrzése és 24 órán belüli minőségi azonosítása, valamint rostkoncentráció mérése történt.

Ugyancsak vizsgáltuk - felkérésre - a MAL Rt vörös iszap katasztrófa kapcsán

- a katasztrófa következményeinek elhárításában dolgozó 30 munkavállaló (ORFK) vizeletében (kobalt, nikkkel, arzén, kadmium, vanádium, króm, alumínium) és vérében (ólom) a toxikus fémeket,
- havi gyakorisággal gyermekek (20 - 20 minta) vizeletében a toxikus fémeket (kobalt, nikkkel, arzén, kadmium, vanádium, króm).

4./ Jogszabályváltozások

Magyar Közlöny 2011/35. szám – 2011/44. szám

56/2011. (IV.12.) Korm. Az államháztartás működési rendjéről szóló
rendelet 292/2009. (XII.19.) Korm. rendelet
módosításáról

2011. évi XXXVIII. törvény A jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvény
módosításáról

66/2011. (IV.15.) Korm. A költségvetési szerveknél foglalkoztatottak
rendelet 2011. évi kompenzációjáról szóló 352/2010.
(XII. 30.) Korm. rendelet módosításáról

16/2011. (IV.15.) NGM rendelet A megyei munkaügyi központok
illetékességéről, valamint az álláskeresői
járadék és álláskeresői segély megállapításához
szükséges igazolólapról szóló 34/2009. (XII.30.)
SZMM rendelet módosításáról

Magyarország Alaptörvénye

(2011. április 25.)

5. A munkavédelmi tanácsadás elektronikus elérhetőségéről

A Munkavédelmi Információs és Módszertani Önálló Osztály felhívása

A területi munkavédelmi tanácsadók regionális e-mail címei 2011. március 31-vel megszűntek. Az elérhetőségük április 1-jétől: munkaved-info@ommf.gov.hu

Ezen az elektronikus postacímen munkavédelmi (munkabiztonsági és munkaegészségügyi) információt lehet kérni, kérdést feltenni, tanácsadási igényt jelezni. A válaszokat az OMMF szakmai osztálya illetve a területileg illetékes munkavédelmi tanácsadó adja meg.